

1604.

Pingitzerus, Virgilius: De consuetudine.

1603.

1. Thomaeus, Dominicus: De matris, deposito et sequestratione

2. Pingitzer, Virgilius: De iure accrescendi.

3. Pingitzerus, Virgilius: Fidem: De iuramentis in genere, et de promissorio in specie, ex civili et canonico iure, conceptarum Cataloniae.

1604.

Thomaeus, Dominicus: Commentatio ad l. 2. Cod.

de rescind. Vend., de qua responderunt: Johannes

Libbeck, Christian Schwarz, Johannes Lauterman,

Christophorus Weyse.

1606.

1. Hortlederus, Biderianus: De vero sensu l. non omnium et d. de ll. episc. gavinis exemplis.

1606.

2. Pingitzerus, Virgilius: De appellatibilibus
3. Schraben, Franciscus: In controverso jure civili, canonico, feudali, Germanico et provinciali, miscellaneorum questionum decades III.

1607.

Inerius, Johannes: De jurisdictione.

1608.

Theodoricus, Petrus: De pactis successivis.

1609.

1. Anelphort, Wertherus Wulfgangus: De origine, auctoritate, compilationibus et definitione feudorum.
2. Inerius, Franciscus: De feudi amissione.

1610

1. Annacius, Dominicus: De verborum obligationibus.
2. Inerius, Johannes: De substitutionibus.

1611.

1. Arminius, Dominicus: De jure dotum.
2. Arminius, Dominicus: Quaestionum controversarum ex jure civili, canonico, et feudali de promptuariis, Decades III.
3. Arminius, Dominicus: De feudali successione . . .
4. Fomannus, Christophorus: Decis miscellaneorum in jure controversarum quaestionum.
5. Gerhardus, Andreas: De substitutionibus.
6. Milpfort, Wolfgangus Wertherus: De solutionibus.
7. Milpfort, Wolfgangus Wertherus: De amissionibus feudi.

1

2

3.

10

10

10

2

1

2946
1603.3
4

THESIUM
DE JURAMENTIS
in genere; & de
PROMISSORIO

in specie, ex Civili & Canonico jure,
conceptarum.
CENTURIA:

Quam
JEHOVA OPT. MAX. (5)

AVSPICE,
Magnifico, Illustris JENENSIS Academiæ, JURIS-
CONSULTORUM Ordine

DECERNENTE,

Et Consultis, atq; Amplis, Viro

DN. VIRGILIO PINGITZERO

D. ICTO, PROFESSORE clarissimo, & Dicastrii DD. SAX.

Provincialis, atq; Scabinatus ibid. ADSESSORE

dignis. Patrono suo studiosè colendo,

PRÆSIDE,

Pro summi DOCTVRÆ INVTROq; JVRÆ
GRADVS adsequendi Licentia,

Publicè disertando proponit adferendam

M. HENNINGUS RENNEMANUS

PAPÆBURGUS SAXOBRUNSVIGIUS

In Auditorio Jurisconsultorum:

VII. Kal. Junias, hora VI. matutina:

ANNO CHRISTIANÆ SAL. CID ID CIII.

JENÆ Typis Christophori Lippoldi.

10

EXIMIÆ VIRTUTIS,
& politioris Literaturæ splendore
spectatissimo Viro

DN. JOACHIMO Opperman DN.
Ebelingi, p. m. F. SENATORI
prudentissimo:

Et
PRÆCLARÆ VIRTUTIS, AC CIR-
cumspectæ Prudentiæ laude admodum
conspicuo viro

DN. JOANNI Lüden CLmi.
ICTI Dn. D. Berth. F.

Civib. Patriciis Reipubl.
HILDESHEIMÆ

DOMINIS FAUTORIBUS & AMICIS
suis omni officiorum genere colendis

Debitæ Gratiitudinis indicium:
Animi officiosi obsequium: &
Amicitia veteris monumentum

Hanc suam Thesum Centuriam ex
Academia SALANA

Transmittit

RESPONDENS AVCT.

THESES I.

HUS JURANDUM EST TESTIMONIUM, per sollemnem religiosæ rei. contestationem, ab intelligente, ex iusta causa, in legitimo negotio, dubiæ suæ fidei dictum. Quod dicitur eodem sensu: *juramentum a.*

a) cuius cum in Justiniani Const. tum in jure Canon. sæpius occurrit usus. Quod licet à jurejurando sic, ut Dn. Vult. disc. Schol. 7. conjectat, differre queat: ut illud rebus propriè litigiosis: hoc vero alijs extrajudicialibus competat: siquidem illius in ff. tantum: & pleriq. C. Constitutionibus: hujus verò duntaxat in Justiniani pen. Const. C. h. r. & in jure Can. semper mentio fiat: vix tamen est, ut hoc admitti discrimen queat: cum quod rubrica titr. non tantum in ff. & C. sed etiam jure Can. constanter de jurejurando sint conceptæ: & illud, quod de calumniis abjuranda sine dubio judiciale est, non tantum in jure Can. semper: sed etiam in C. de jurejur. propt. calum. dando frequenter juramenti veniat nomine: tunc etiam quod non tantum Justin. in l. pen. C. de reb. cred. sed etiam Ulpian. l. jusjurandum. 34. S. si de qualitate. 5. de jurejur. mentionem juramenti disertam faciat.

II. Definitur Testimonium, quod hic est generaliter, argumentum ex auctoritate ductum *a.* quod ad rei dubiæ probationem sub adseverationis alicujus adhibetur fide: quæ non sua v: sed extrinæa sublevatur *b.* ut non à nuda adseveratione: sed adferentis aliunde desumpta veracitate dependeat:

a) quod ex Aristotele 1. Rhetor. c. 2. Quintil. lib. 5. Inst. orat. c. 1. ἀρετῶν, inartificiale, vocat: cum hoc extra dicendarationem accipiat Orator: quod non in eo ipso, de quo agitur, hæret, sed adsumitur foris, vel extrinsecus: Cic. in top. *b)* Cic. 12. de Orat. Et in partit. Unde Oldendorpio in top. legal. externum vocatur.

III. Et quidem ejusmodi: quod sit *a.* quopiam suæ propriæ fidei, quæ forte sit in dubium vocata confirmandæ gratia dictum. Quod cum regulariter nostris, ne quis in sua re propria sibi testi. sit idoneus *a.* prohibitum reperitur legibus: cautissime hic procedendum:

dum: ut non quodvis hic admittatur quocumque modo prolatum: sed quod sit ex reliquorum testimoniorum communiōe per certas, quibus id informatum proferri debet, proprietates, & has quidem definitioni includas, exemtum.

a) l. nullus: 10 de testib. l. omnibus. 10. C. eod.

IV. Testimonium igitur hoc, quod dicimus esse jusjurandum, primum debet non temere: sed ex causa fuisse iuxta dictum. De qua cum in finali: tūc impulsiva dispiciendum. Finalis causa requirit: ut jusjurandum daturus, id eo, dirigat: quo dato juramento, talem rei dubie, quæ sit alicujus momenti, fidem faciat: qua facta, vel litem quampiam sibi, vel aliis motam, expediat a: vel aliter sive suis sive aliorum rebus b periculose laborantibus, necessarium remedium adhibere queat: ut per lites bene sopitas, & per sui cuiusque juris defensionem, atque ita per mutua caritatis officia cum Reip. tranquillitas servetur: tum gloria Dei propagetur.

a) quem finem non tantum Gajus l. 1. b. r. sed etiam Epist. ad Hebr. c. 6. v. 16. inculcat: quorum ille jusjurandum, litium expediendarum remedium, & quidem maximum: hæc vero omnis controversiæ terminum ad confirmationem adhiberum appellat: c. etsi Christus: v. quod a. Jacob. h. t. b) l. eum qui 30. in pr. h. t. l. etiam. 5. C. eod. Quod pater etiam ex lege divina Exod. 22. 7. 8. 10. 11. Hinc scite Isocr. ad Demon. duabus de causis juramentum permittit: ut quis vel seipsum turpe suspitione liberet: vel amicos ex magnis periculis eripiat.

V. Impulsiva, quæ ad jusjurandum inducere quempiam debet, vel est remota: vel propinqua. Remota non est spontanea voluntas: sed importuna, confirmationis fidei dubie, ex aliarum probationū sedulo quæ sitarum inopia tandem resultans. Necessitas: a quæ si nullo modo sit b: juramento locus esse nequit. Ex quo colligitur, primam jurisjurandi originem ex jure gentium repetendam: quod usu & necessitatibus humanis sic exigentibus homines, ne in defectu evidentis probationis: causam suam plane desertam profiteri cogentur, ad extremum illud Religionis subsidium profugere, & ad illius testimonium provocare docuit.

a) c. etsi Christus. 26. v. Jacob. eum necessitas exigit: ne quis propter defectum testium sui juris sustineat læsionem. d. c. v. pen. & ult. ne justitia, veritate occulta, succumbat. c. ex literis. 32. h. t. c. ita ergo. 22. q. 1. nisi necessitas cogat: si necessaria est juratio: ut alteri persuadeas, quod utile. c. seq. magna necessitate compulsus. c. si peccatum

atum ib. b) ut vel res ipsa dubia non sit, sed aperta: vel si maxime dubi-
teretur de illa: suppetant tamen aliunde ad illius confirmationem argu-
menta sat idonea: Covarruv. ad. c. quamvis. de pact. part. 1. §. 6.
num. 8. l. tutor. 37. b.

VI. Propingva, est juris auctoritas: quod huic testimonio per u-
sum a primitus sic introducto, probationis evidentis energiam
viresque contulit. Quas licet ex jure Prætorio b primum habere
cœpisset, non leves quidem; sed, quod in religiosa re cum primis
decurt, parcius expensas: postmodum tamen Principum, maxi-
me posteriorum, constitutionibus, & plurimum progressu tem-
poris amplificatas, adeptum fuit: donec tandem illæ Canonico
jure d pœne supra modum expansæ, in vastum & immensum, per
interpretes, opinionum brocardicarum pelagus excreverint.

a) d. l. 1. b. t. b) l. air prætor. 3. & 7. & per rot. h. t. c) cum aliorum
tum imprimis Alexandri in l. C. si adv. vend. maxime vero Friderici,
per antb. Sacramenta pub. eod. d) c. si vero. 7. c. cum contingat. 28. de
jurej. c. licet mulieres. eod. in 6. c. quamvis. de pact. in 6. Everb. loc. leg.
de vi juram. n. r.

VII. Quod quantumcumque varium sit: in hoc tamen ubique
sibi constat: quod nullum, nisi vel ex jussu Magistratus: vel ex con-
ventionione partium, sit alicui rite delatum, comprobet jusjuran-
dum a.

a) per l. 1. h. t. & l. generaliter. 12. C. eod. Quorum illud juri civili:
hoc vero juri gentium est maxime accommodatum. Atque ideo Prætor
juramentum, nemine deferente, datum, non tuetur. l. 3. h. t. Nec alio de
ferente quis in judicio jurare cogitur: nisi prius ille de calumnia juraverit.
l. jusjurandum. 34. §. qui jusjurandum. h. t.

IX. Id quod tunc est ab intelligente præstandum: qui tali prædi-
tus sit judicio: ut & vim juramenti: & rei, super qua datur illud,
naturam probabiliter habeat antea pro optimo fine præceptam.
Qvo fit: ut mente captus, furiosus, & insanus a, propter judicii defe-
ctum ab actus hujus celebritate removeri: immo quandoq; non
nisi pubes admitti b debeat.

a) §. furiosus. cum seq. Inst. de inutil. stip. l. furiosi. 40. l. ubi 124. §. fin.
l. in negocijs. 5. de reg. jur. Infante major jurare potest efficaciter: si dese-
reus eo pars sit cetera: l. qui jurasse. 26. h. t. non tamen invitus l. jusjur. 34.
eod. c. parvuli. 22. q. 5. cum duob. seq. l. fin. §. ult. de lib. caus. Forch. de jurej.
c. 4. n. 5. 6. 7. & de in lit. jur. c. 3. n. 10. 11. b) l. videamus. 4. de in lit. jur. l. 1.

Et *auth.* *Sacramenta C.* *si advers. vend. ubi Donel lib. com. 21 c. 13. Et ut*
vulgo Canoniste, quando juramentum dirigitur ad confirmandum contra-
dictum jure civili invalidum: *Covar. d. relect. c. gramvis. part. 3. §. 1. n.*
4. 5. Sed queritur: *ecquid per procuratorem jurare sit licitum?* *regulari-*
ter negatur per l. generaliter. S. bis de presentibus. C. de jurejur. nov. 124.
de litigator. l. ad personas. is. h. t. Nisi in juramento voluntario, vel ju-
diciali, juramentum deferens in personam procuratoris jurare volens
consentiat, per l. nam poste aq. v. m. 9. §. jusjurandum 6. h. t. Boych. ad tit.
ff. de jurej. c. 4. n. 10. cum seq. Quod extenditur jure Can. ad procuratorem
nomine principalis de calumnia jurantem c. ult. de jur. cal. in 6. item ad
juramentum fidelitatis consentiente domino per procuratorem prestan-
dum. c. 1. §. verum. de statu regul. in 6. c. optatum. dist. 100. sed utrobique ex
speciali mandato: Et in animam principalis. c. presentium. in pr. de testib
in 6. Late Covar. ad c. gramvis. de pact. part. 1. §. 5. n. 18. usq. ad fin. Quod ec-
quid juri civili consonum, Et gravitati juramenti, rei religiose, fovenda
conducatur: non immerito dabitur.

IX. Quo fit etiam quia juraturus prædictus esse circa rem juran-
dam judicio debet: ut errore, *a* vel dolo *b* circumventi, jurantes
egisse nihil omnino censeantur: adeo ut ne quidem ratū sit, quod
est ex calore iracundiæ nimis inconfulto & profusum: siquidem in
totam, *d* quæ animi destinatione sunt agenda, non nisi vera & cer-
ta scientia perfici possunt.

a) non videntur consentire qui errant: multo minus igitur cum judi-
cio possunt jurare. *Amhil. 116. §. fin. de R. A. l. si per errorem. de jur. iud. l. 2. de*
judic. b) qui n. dolo circumscribitur, in eo in quo decipitur, cum non consen-
tiat in sui detrimentum, *p* errante non immerito habetur. *l. qui cū. §. qui*
per fallaciam. de transf. Atq. ideo tam nullum est hoc jusjur: atq. si esset ex
errare datum. c. cum contingat. de jurejur. c. licet. eod. in 6. c. gramvis. de
pact. in 6. Donel. lib. 27. c. 13. circa fin. Quib. in consideratione positus circum-
stantiis, non videtur Euripidis illud a Cic. 3. offic. productum iniquitatis ul-
lius arguendū: lingua juravi: mentem injuratum gero. Obijcitur hic qui-
dem ducum. Iosue. c. 9. juramentum Gibbonitis dolo quopiam deserentib.
datum: quod tamen existimarunt duces dolo comperto servandum. Verum
quid obstat: quin dicamus in arbitrio jurantium fuisse, si jure suo voluissent
uti irritum facere hoc totum: quod ex parte tamen, resistissim: quippe quò-
ad vitam redimendam, ademptis bonis & libertate, duntaxat observatum
idq. ex humanitatis & scandali vitandi respectu: ne juramento per omnia
facto, & in miseros homines, qui potestati hostium multo ante se suppli-
ces de-

est dederant, seriendo, in perjury & crudelitatis suspicione apud profanos incidere. Maxime cum dolo hic fuerit innocuus, nullo pene cum jurantium detrimento junctus pro sola vite redemptione a supplicib. & deditis in summo periculo obtentus: quia alias etiam sine juramento dare potuissent: cum mandatum Dei de omnib. his gentib. interneconi dandis Deut. 7. 2. 3. 4. 5. datum: in his, que se cum suis omnib. bello indicto supplices mature dederint, sit limitandum. Deut. 20. 10. cum 7. seqq. Phil. in Eth. p. 288. c. Quid quid n. ita sit, vel dicitur: non prius ratum est: quam si perseverantia adparuerit, animi iudicium fuisse. Quamvis ejusmodi emeritis sit vehementer culpanda. Phil. in Eth. p. 287. Beuff. ad l. de jurej. n. 19. c. sicut eod. ubi Pan. & Fel. de jurej. Si quis igitur incautus juravit, quod observatum pejorem vergat in exitum: confitio hoc salubriore mutandum c. si quid. 22. q. 4. c. quod David. cum seq. c. si aliquid. ib. d. l. in totum. 76. de R. I. Unde scitè Plautus in P. eud. a. 1. f. 3. non modo conceptis verbis: sed etiam consultis jurandum precipit. Hinc unusquisq. 22. q. 4. ex juramento Herodis Matth. 23. 9. quod ebrius inter vina & saltantium chorus exiratus dederat, perjurium non oriri rectè putat.

X. Ex qua causarum cura finit, cum efficientis inspectione, prima jurisjurandi in prudens, & temerarium distinctio a connotanda: ut illud sit, quod ex præconcepto iudicio, sui, vel alterius juris defendendi gratia, quispjam ex officio, vel licita conventionione, in defectu probationis alterius, dubiæ rei, requisitus dedit: hoc vero contra, quod cum non erat opus, aliquis, sine iudicio, temere, ex levitate futili vel pravo more frequenter & incaute profudit.

a) que colligitur ex c. efsi. 26. v. quadam v. de jurejur. ubi Juramentum per se malum non esse dicitur: sed tantum, si fiat frequenter & multum: quod ex frequenti & incauta juratione perjurium existat. Syracid. c. 23. 9. cum 3. seq.

XI. Item secunda: in publicum & privatam a Quorum illud, quod à Magistratu jurisdictioni suæ subjectis etiam in vitis, certis ex causis imponitur b: hoc quod ex conventionione libera inter paciscentes, ab alterutra, vel utraq; parte, præstandum Constituitur.

a) Que ex d. l. i. h. t. expromitur: & in Theologorū frequens est iuramentationib. b) Quod Græco: ἐπεκαὶ δὲ ὄρκου vocare Phil. in Ethic. adserit. p. 277.

XII. Proinde si causa juranti necessaria & iudicium hætenus jurijurando non sit ineptum: ut sit qui jusjurandum præmeditato dare queat: & in casu necessitatis, pro suo, vel alterius commodo, debeat: qua forma illud præstandum veniat, & hoc definitio posita sic de-

sic declarat: ut testimonium sit ejusmodi: quod sit per *solemnem* religiosa rei contestationem a dictum. Dictum ut sit, quando requiritur: ut illud verbis, mentem jurantis declarantibus b exprimat, ad formam juramenti pertinet: quod sine his ex jurejurando alii quaesitum sit c jus omnino nullum.

a) quam ex Cic. lib. 3. off. de promptam maxima pars Interpretum non immerito sequuntur. b) ut verba quidem interveniunt perspicua: sed verborum juramenti in commune certa formula, a cujus literis, vel syllabis recedere non liceat, nullibi sit praescripta: adeo ut ne quidem verbum iuro de jurandi sit substantia. Covar. d. c. quamvis. rel. i. in pr. n. 13. c) conceptu enim mentis ad jurandum destinatus, nisi verbis proferatur, jusjurandum non facit: sed nudum duntaxat animi de juramento propositum: quod sic in mente retentum, respectu illius cujus interest jurari, in humano nihil operatur iudicio: ut vulgo Dd. ex l. si repetendi. C. de cond. ca. dat. ca. non sec. l. quicquid adstringenda. l. stipulatio ista. §. alteri. de v. obl. adserunt: adeo ut ne muto quidem aliter, nisi verbis, vel ab ipso scriptis, vel ab alio ipsius nomine prolati, jurare liceat: quamvis Dd. maxima reclamant turba: apud Covar. d. c. quamvis part. i. in princ. n. 5. 6. 7.

XIII. Res religiosa hic est res ejusmodi: quae vel Numen divinum, vel preciosa aestimationis plurimum in se continere visa, juranti est summo cum timore, tum amore: ne laedat eam, perdatve, tam sanctissime colenda: quam impensissime observanda. Unde jusjurandum, etiam est Religio a nuncupata.

a) l. multo magis. l. sed etsi servus. de jurejur. l. 4. §. de ferre. de in lit. jur. l. si quis jusjurandum. C. de jurejur. l. fin. C. de fideicom.

XIV. Quae licet pro cujusque gentis & sectae, immo etiam privati hominis capru varia sit, & a pluribus culta, inter se diversissima: utpote rebus aliis major, aliis minor inesse, vere falsove credita: inter Creatorem a tamen maxima, & creaturas minore religione prosequendas distinctio passim servata fuit. Ex qua jusjurandum pro divisione tertia in verum & proprium: vel quasi & improprium b distinguitur.

a) d. c. etsi Christus. h. t. b) Vult. disc. Schol. 5. 7. Quorum Petr. Martyr. illud directum: hoc obliquum vocat: alio tamen sensu: qui nobis non probatur. ad 1. Sam. c. 25. v. 26.

XV. Verum jusjurandum fuit Ethnicis: quod erat in Dei cujuspiam, unius, vel plurium, vel omnium contestatione positum. Nobis

Nobis Christianis jusjurandum dicitur ex formali causa *proprie*
& *verum*: quod est in Iohannis Dei a in S. scriptura patefacti, ut rerum
omnium Creatoris, & Conservatoris, cum omnipotentis, omni-
potentis, & omniscii: tum veracissimi & iustissimi contestatio-
nem directum. Quod hoc sensu propter sacrosanctum Dei no-
men interpositum, dicitur etiam *Sacramentum b*.

a) Deuteron. c. 6. v. 13. & c. 10. v. 20. Hierem. 4. v. 2. ad Hebr. 6. v. 16. c.
at si Christus. v. quod autem. l. 3. §. fin. hic. b) in posteribus Imp. Consti-
tutionib. l. actori. s. l. si quis. 11. cum seqq. C. h. t. l. 1. 2. C. de jur. pr. cal.
dan. auth. C. si adverb. vend.

XVI. Quasi jusjurandum est, quod ad creaturam quæpiam, ex
certa quadam causa juranti religiosam, refertur. Cujus multæ
quidem apud auctores tam sacros, quam profanos species occur-
runt: sed quæ videntur omnes ad duo præne genera a digestæ.

a) Quæ distinctione Theologi hic utuntur: Pezel. part. 3. resp. Phil.
p. 130. 131. ex Calv. in Gen. ad c. 4. v. 15. Ad quæ, licet obscurius, ex auctori-
tate Thomæ collimare etiam voluit Covar. de pact. p. 1. §. 1. n. 16. circa med.

XVII. Ut prioris sint: quando ad creaturam, quasi numine quo-
piam imbutam, pro dubia fide, testato confirmanda provocatio
instituitur. Cujus generis mos olim apud Christianos inolevit
jurandi: per Mariam virginem Deiparam, Gabrielem, Michaellem, &
& alios sanctos a: & apud Ethnicos Romanos: per calum, sidera,
tanquam numina: Genum vel venerationem Principis: & alios
quoslibet in Divorum Divarumque numerum relatos.

a) nov. 8. tit. 3. jusjurand. quod prest. ab his.

b) l. si duo. 13. §. fin. l. 2. C. de reb. cred.

XVIII. Posteriori vero, quando creatura quæpiam juranti caris-
sima & preciosissima, sine tamen Numinis intuitu, habita, pro
datæ fidei securitate, tanquam pignus a deponitur. Cujusmodi
sunt cum à sanctis frequenter in sacra scriptura dictata: quando
jurat aliquis: per salutem, animam, vel vitam, Principis, Prophetæ b:
per animam, fidem, conscientiam suam c: tum apud profanos usita-
tissima: quando quosdam per salutem Principis: per suam vel libero-
rum salutem, vitam: per oculos, caput, sceptrum, mythram, thronum e
suum jurasse passim vidimus. Quo spectat etiam inter Germanos,
maxime genere, vel virtute nobiles, per obtestationem indubiæ
veritatis, & fidei sinceræ, sive Christianæ sive politicæ, vulgo re-
cepta jurandi formula f.

a) cum

a) cū creatur e. qvā admodū diligimus. salus Deo obligatur: ut si aliter res habeat, in illa Deus perjurium nostrum ulci/catur. Covar. d. §. 1. n. 16.

b) Gen. 42. v. 15. 1. Sam. 1. v. 26. & 17. v. 55. & 25. v. 26. 2. Sam. 11. v. 11 & 14. v. 20. 2. Reg. 2. v. 24. & 4. v. 30.

c) Jos. 14. v. 9. 2. Cor. 1. v. 23. Rom. 9. v. 11. Cor. 15. v. 31.
d) l. si duo patroni. §. fin. l. non erit ratum. §. l. qui per salutem. 33. l. ait Pretor. 3. §. fin. cum l. seq. h. t. l. seqvis. 47. C. de trans.

e) Val. Max. lib. 9. c. 14. Cic. 2. ep. ad fam. 13. & 5. ad Att. 15. Plant. in Menech. sc. ult. P. Gr. Thol. lib. 50. c. 8.

f) bey Fürstlichen Gräfflichen Adeltichen ehren/waren Worten/Treuen und Glauben: bey dem Wort der Wahrheit: bey waren guten herrlichen Christlichen Glauben: an Aides Stadt/ etc.

XIX. Quod omne de rei religiose diversa conditione (qua vel est propter divinitatem sibi inherentem: vel precii eximiam estimationem suspicienda) ex adfectione & intentione a jurantis est estimandum: ut in juramento praestando res sit illa religiosa: quae fidei & credulitati juraturi religionem est injectura: utut conditionem jurandi deferens nullam forsitan inesse religionem statuat. Unde fit: ut Christianus Judaeo, vel profanae religionis homini cui vis, si cum ipso res sit juramento decidenda, per iurum, quem ille serio, ex suae religionis instituto, Deum agnoscit, unum, vel plures jurisjurandi conditionem deferre; salva conscientia queat, & sic agere necesse habeat.

a) cui propria superstitione jurato standum D. Pius rescriptit. l. 5. §. Divus 1. h. t.

b) c. mover. 22. q. 1. Quod exemplo D. Jacobi probatur. Gen. 31. v. 53. Dan. lib. 2. Eth. c. 9. Covar. d. part. 1. §. 1. n. 23. 24. Unde factum ut Judaei contra Christianos juraturis, peculiari formula secundum Mosaicam legem sit in ord. Cam. imp. p. 1. c. 86. praescripta. Beuss. ad Rubr. h. t. n. 217.

XX. Quae tamen nude sic prolata iusjurandum nondum facit: sed ita demum, si juraturus eam solemniter contestatus sit. Contestatio est ipsa jurantis, ad rem religiosam, pro testificationis ipsius modo designando, provocatio directa. Modus hic ut est diversus: ita diversum quoque verborum, pro rei religiose diversitate sensum postulat: ut intersit hic plurimum: utrum res ad quam provocatur, ob divinum Numen aliquod: an vero propter estimationem preciosam juranti religiosa adpareat.

XXI. Priore enim modo contestatio est imploratio divini Numinis, quod jurans obnixè rogat: ut adieverationi suae, de negotio pra-

etio presenti pro sincera mentis conscientia certissime, testis car-
diognosces, & iudex zelotes in hunc finem adesse velit: Ut, si ve roma
adiertam certissime veram, & ratam fore credat: si ve eandem
vel omnino, vel ex parte falsam suspicatus, quasi veram jurando
confirmet: Numen hoc provocatum posthac illo casu sibi Patro-
num & conservatorem spondeat: isto vero hostem infensissimi-
mum & immanem in omni vita tortorem sibi accersat b.

a) unde Cic. 2. de leg. Diis immortalibus interpositum iudicibus:
tum testibus. Vesenb. in par. ff. hic. n. 3.

b) Quam formulam gravibus verbis expressit in fœdere Rom. cum Car-
thaginensibus. inito Polyb. lib. 3. Si recte atq; sine dolo malo hoc fœdus at que
hoc iusjurandum facio: Deus mihi cuncta felicia præstet: Sin aliter aut
ago, aut cogito: ceteris omnibus salvis, in propriis legibus patriis, in pro-
priis laribus, in propriis templis, in propriis sepulchris solus ego peream: ut
hic lapis è manibus meis decidet &c.

XXII. Quod utrumque sic est hoc iuramento, sub intuitu divini
Numinis concepto, comprehensum: ut si ve alterutrum duntaxat:
si ve neutrum sit verbis expressum: nihilominus tamen utrumque;
semper ipso iure sic præsumatur tacite subintellectum: ut, Numen
divinum, quia rei dubiæ testem visibiliter præsentè velle non debe-
mus: hoc animo implorasse videamur: at in casu, vel veritatis nos-
suo favore vlemèter cõplectèdo: vel falsitatis nos odio hostiliter perse-
quèdo, suū testificationis demū sic interponere iudiciū credatur.

XXIII. Ex quo cū pateat: huiusmodi iusjurandum esse divinæ in-
vocationis exèplū: quo divino Numini, sanctè adjurando, cū ho-
nore adorationis, omni præsentia, omnisciètiæ, veritatis infallibi-
lis, & summæ cū potètiæ, tū iustitiæ axiomata, & hæc quidè omnia
soli vero Deo propria necessario sunt attribuèda: cõsequens hinc
est: illud hoc sine conceptū, Christianis in solū verum Deū, essentia
unum, & personis trimū, utpote solū tam iudicè veritatis certissimū,
qua vindicè falsitatis maxime iustū: nequaquā vero in ul' a creaturā,
esse dirigendū: ne per huiusmodi iuramentū ad creaturā honorificentia
creatoris trāseratur. Exod. 23. 13. Deut. 6. v. 10. Jos. 23. 7. Mat. 23. 10. 11. 4.

3. Apoc. 19. 10. & 22. 9. Heb. 6. 13. 16. a. et si. Christ. 26. v. licet. b. t. Unde Cle-
ricū per creaturas jurantè acerrimè objurandū cõ. et c. cler. 22. cū seq. q. 1.

XXIV. Ut hæc ob causā, quasi iuramentā prioris generis omnia, licet
in Angelos, & vel sanctissimos quosq; Divos, Divasq; si ve seorsim,
si ve cū Dei mēione copulative cõcepta, utpote religionis impha-
tæ nō tantū fomèta: sed etia prorsus inania, nō immerito dudū sine

& esse debeant ex reformatæ Religionis Dicasterijs a exterminata: & pro nullis b habenda. Quibus accensentur & illa: quæ per capillos, vel caput Dei, & his proxima verba sunt informata: quippe quæ juri & Pontificio & civili tam fuerunt olim exosa: ut illi blasphemix sint, depositione vel anathemate plectendæ: huic vero ultimo supplicio digna sint eadem visa.

a) Immo etiam ex ipso Cameræ Spirensis judicio: in quo cum antea formula jurandi fuisset per Deum & omnes sanctos concepta: post ea Anno LV. ad postulationem Protestantium mentio sanctorum fuit interpolata: referente Beust in rubr. de jurej. n. 216.

b) ut ex his existat obligatio nulla: utpote substantiali sua forma destituta. per l. non erit. §. 3. h. t. Vesenb. par. ff. n. 6. in fin. contra quam volunt Covarr. p. 1. de jur. §. 1. n. 16. 19. 20. per c. etsi Christus. v. & quamvis.

c) c. si quis. de jurej. 22: q. 1. ubi Covarr. p. 1. de jur. §. 1. n. 17. d. nov. 77. §. & quoniam.

XXV. Posteriore vero contestatio est rei nobis carissimæ & preciosissimæ, pro securitate certitudinis adseverationis factæ, quasi pignoris hoc fine contracti depositio: ut illa res contestata sit in casu vel veritatis, nobis incolumis & salva: vel falsitatis, læsa penitus & deperdita. Quo spectant quasi juramenta posteriori generis reliqua: & ea quidem quatenus extra superstitionem divini Numinis, rebus falso in hærentis, cultum spectantur, & nullam in honestis vitæ civilis moribus turpitudinem redolent, neutiquam repudianda: quod ita crebra illorum, in sacris literis etiam à sanctissimis hominibus prodita, succurrant exempla.

a) Adeo ut ne quidem Josephi illud per vitam Pharonis: nec Romanorum per salutem principis juramentum existimemus (contra quam putat Calv. in Gen. qui Josephi illud, à vera pietate abhorrens prædicat: cum quo facit Vesenb. in par. ff. h. t. n. 6.) eliminandum: licet de Genio, & veneratione Principis, quod apud Ethnicos tritum fuit, merito sit aliud statuendum: utpote superstitione Numinis divini, quod per Genium significabant, adspersum. Unde Tertullianus in apolog. c. 32. ab huiusmodi, cum tamen per salutem principis jurare non erubescerent, abstinuisse Christianos auctor est. Vult. d. c. 7. disc.

XXVI. Ecquid autem juramenta hæc impropria, in primis illa, quæ olim apud Rom. per salutem Principis: & hodie apud Germanos, maxime nobiles, sub Fidei pignore, vel loco juramenti, in literarum obligationibus frequenter dari solent, veris juramentis sine

sint æquiparanda; in quæstionem vocari solet. Quod licet communiter adfirmant plurimi a: nobis tamen cum his hac in parte convenire nequvit.

a) Coler. proc. exf. p. 1. c. 10. n. 246. Mins. c. 1. obs. 17. Beust. ad l. admovendi. h. t. n. 14. Ves. conf. 10. & 14. Gail. 2. obs. 59.

XXVII. Sanè, quo minus & hæc quasi juramenta sancte sint servanda, nemo sanus ambigit: si sint ita specialiter delata a. Ut autem tam nervosum hujusmodi sit juramentorum, quod ad alios effectus attinet, quam illorum, quæ sunt Dei opt. Max. nomine stabilita, vinculum: utq; jurijurando data, contra tenorem juris communis privilegia, sint ad hæc impropria juramenta, nisi hoc expresse, sit cautum, & extendenda: id vero est quod certis ll. rationibus probari vix posse videatur.

a) Non n. quando juras, tibi aut lapidi juras, sed proximo. Non audit lapsi loquentem: sed punit Deus te fallentem. c. ecce. 22. q. 5. c. etsi Christus v. & quamvis. h. t.

b) ut sit in l. si quis. 41. C. de transact. in fin. cum alias plane non videatur jurasse l. qui per. 33. h. t.

c) Mod. Pist. conf. 19. Speck. cent. 1. q. 4. Quanto enim per quod juratur magis est sanctum: tanto magis est penale perjurium. c. movet. 22. q. 1. facit c. clericus. pen. h. t. ubi non sufficit promissio loco juramenti adjecta postmodum. Ves. enb. par. ff. hic n. 14.

XXIX. Sollemnitatis ad contestationem requisita, cum in verbis, quibus contestatio profertur, formulis rite conceptis: tum in externis quibusdam ceremonijs est spectanda. Formulam verborum juraturus adhibere debet perspicuam, & ad legitimum sensum sincere conceptam: quam vel Magistratus in publicis ipsi præscripsit: vel de qua inter partes in privatis convenit: aut partibus ea dubitantibus iudex concepit. a Quæ si sensum pro diversis contestationum modis ante positum, distinctim exprimat: quæliacunque demum verba sint: legitima omnis illa censetur b: modo nihil sit immixtum religionis improbatæ c: quod vel in Ecclesia superstitiosæ impietati: vel in civili vita turpitudini sit obnoxium.

a) l. iusjurandum. 34. §. 5. & §. 8. h. t.

b) l. 3. §. fin. h. & l. non erit. 5. in princ. h.

c) d. l. non erit. §. 3.

XXIX. Qua in re licet consuetudo locorum attendi soleat: ut illis

illis utamur jurandi formulis: quæ pro vulgi more & stylo Curia
videntur sine impietatis & turpitudinis nota receptæ a: nobis ta-
men Christianis in re maximi momenti fuerint illæ, quas sacra
nobis ostendit pagina, sive in *bene precandi*, sive *male imprecandi*
modum, sive generaliter in utrumq; conceptæ b, præ aliis omni-
bus expetendæ. Quarum cum supra quædam sint in *quasi juramē-
rū* producta: his aliæ apud auctores et in communi usu, quæ à
pietate & honesto non discrepant, adjungendæ.

a) *quarum plurimæ passim sunt ex profanis auctoribus collectæ: ut vi-
dere licet apud P. Tholos. d. l. 50. c. 4. n. 21. cum seqq.*

XXX. In vero *jurejurando* simplicissimæ omnium sunt illæ: partim
in veteri codice sæpius usurpatæ: *vivit Jehova &c.* partim cum
ab aliis, tum à D. Apostolo in novo proditæ: *Deus novus; Deum tes-
tor: testis sit mihi Deus a*: Paulo vero plenior illa, à sanctis Patriar-
chis, sæpius adhibita: *sic faciat mihi Deus, & sic pergat b.*

a) *Rom. 1. 9. 2 Cor. 1. pen. & 11. 31. Gal. 1. 20. Phil. 1. 8. 1. 1. Thes. 2. 5. 10.*

b) *Ruth. 1. 17. 1. Sam. 3. 17. & 14. 45. & 20. 13. & 25. 22. 2. Sam. 3. 9. 35.
& 19. 14. 1. Reg. 2. 23. & 19. 2. 2. Reg. 6. 31.*

XXI. Cum qua planè consentit, quæ nostris est moribus passim,
in juramenti præcipua cum sollemnitate dandis, tam privatis,
quam publicis, ita breviter concepta: *sic me Deus adjuvet*. Cujus
sensus in *bene precando* expressus est: *ut vera dicentes Deus clementer
servet*. Per quem, à contrario sensu subintelligitur in *male precando*
tacitus: *ut falsa proferentes atrocibus penis adficiat, & prorsus
perdat.*

XXXII. Qui modus posterior *imprecativus*, ad terrorem homi-
nibus incutiendum, magis accommodus, ad exemplum S. Regis
Davidis a, in formula à Justiniano b præscripta paullo pluribus,
& his quidem gravissimis verbis sic est expressus: *si vero hæc non
omnia ita servavero: recipiam hic & in futuro seculo in terribili judicio
magni Domini Dei & salvatoris nostri Jesu Christi: & habeam partem
cum Juda & lepra Giezi, & tremore Cain.*

a) *Psal. 7. v. 4. 5. 6. b) de nov. 8 tit. 3. in fin.* In quo tamen, ut blasphemum,
rejecimus illum vulgo nimis tritum: *quo se jurans Diabulo dedit,
in casu falsitatis excarnificandum*. Hunc enim qui omnis mendacii pater
est, & hostis humani generis, testem veritatis, & falsitatis vindicem, cum
invocationis & omniscientiæ honore provocasse, quam fuerit indignum
Christiano homine?

XXXIII. Quid vero de hac, quæ adhuc hodie in multis judicio-
rum,

rum, etiã Cameræ & aula Imperialis, juramenti formulis implo-
rationi divinæ plerumq; subjungi solet, appendice (*& sanctū ipsius
Evangelii, vel verbum*) statuendum? Quamvis sint, qui hanc etiã su-
perflitionis arguant a: attamen sobrio & eo quidem non incon-
gruo si spectetur hoc vel simili sensu: *sic me Deus adjuvet, & san-
ctum ipsius Evangelium, vel verbum*: h. e. *Deus in verbo vel Evangelio
suo nobis patefactus*: vel per efficaciam spiritus sancti, & beneficia salutis
in Evangelio oblata in nobis efficax: nihil videtur b, quo minus absq;
conscientiæ læsione quis hujusmodi formulæ sibi præscriptæ se
obstringere queat, incommodi subesse.

a) *Vesemb. in par. ff. h. t. n. 6. circ. fin. b) Pezel. in obj. Phil. part. 3:
pag. 131. quamvis sensu paulum diverso.*

XXIV. Verum ut hoc procedat hætenus: quoad mentioni No-
minis Dei præmissæ, mox subjungitur illa clausula, ad ipsum De-
um certis symbolis animo nostro imprimendum directa. Cum
alias suppresso Dei nomine, juramenta, per *Evangelium Sacramen-
ta, s. crucem a*, & res fimiles seorsim data, neutiquam sint adpro-
banda: quod hisce rebus, ut ut sanctissimis: attamen ad alios u-
sus, extra quos operari non debent, mystice institutis, honor ille
deferri non debeat b, soli institutarum ejusmodi rerum auctori
deferendus.

a) *quorum aliqua in jure etiam Can. vestigia exstant c si aliqua. 18.
22. q. 1. c. qui pejerat. 16. q. 5. b) Vesemb. hic. n. 6.*

XXXV. Cerimonie ad jurisjurandi sollempnem actum, majjoris
attentionis & reverentiæ in animo jurantis excitandæ gratia a,
frequentior, sed fere in proprio tantum juramento adhiberi solitæ,
pro diversitate temporum & locorum, semper fuerunt, & ad-
huc sunt variæ. Jurantem *manum semori deserentis adposuisse b*: vel
elata manu jurasse c in sacris legimus. *Tactum sceptri, aræ, vel sacro-
rum ad altaria*: item *lapidis stictis e manu projecti onem, vel ad caput pe-
cudis allisionem Ethnicis in usu fuisse, horum Auctores d* testatuna
faciunt. Quibus abolitis apud Christianos hic ritus successit: ut
jurans libros Evangeliorum manibus teneret: vel eos tangeret e: ut *ma-
num crucifixi Christi imagini, sive etiam soli crucis signa, altari, reliquiæ
sanctorum, vel manui Episcopi* imponeret.

a) *Covar. p. 1. §. i. n. 2. b) Gen. 24. 2. 9. c) Gen. 14. 22. Dan. 12. 7. Deut.
32. 40. 2. Mach. 14. 32. d) Liv. dec. 3. lib. 1. Erasim. chil. 2. cent. 6. ad. 33.
Cov. d. lo. n. 6. cum seq. Sic Polyb. l. 3. tactum cerei accensi. Just. l. 22. educti
mucronis in altare hostiæ viscerum Homer. Iliad. 16. v. 257. commemorat.
Ibolyf. lib. 50. c. 4.*

e) *d. nov.*

e) d. nov. 9. c. 3. l. rem non novam. 14. §. patroni. C. de jud. l. de crea-
tionib. 27. C. de episc. aud. l. 1. C. de jurej. propt. cal. dan.

f) nov. de sanit. episc. §. 1. & §. nulli. nov. ut hi qui. 72. §. ut a. 3. c. ha-
bemus 22. q. 1. c. tibi domino. distmct. 63. c. qui pejerat. 22. q. 5. c. ea
re. 22. h. t.

XXXVI. Et sane præsentia rei sacræ in jurando non omnino fuit
Ethnicis supervacua : quibus de præsentia Dei tam firmiter con-
cepta fides non erat: quin illam per rei sacræ præsentiam magis
firmam statuerent. Nos autem cum ejusmodi ratio ritus tales
adhibendi non teneat: qui Deum credimus in medio nostrum,
in ipsius nomine congregatorum, præsentissimum a: tactus ille
sacrarum rerum parum juvat: cum adhibito Dei nomine, ad san-
ctificandum jurandi actum sanctius adhibere, sine ipsius igno-
minia, nihil possumus, neq; debeamus: quippe scripturæ b divine pro-
pter Deum sanctæ sunt: non Deus propter scripturas.

a) Matth. 18. v. 20. b) c. si aliqua. 11. 22. q. 1.

XIII. Quamvis igitur ritus hujusmodi, sacræ rei contingendæ
pro more antiquo forsitan receptus, tolerari queat, modo sine su-
perstitione sit a adhibitus: attamen quod fere sit ex opinione ne-
cessitatis, & singularis, quæ faciat, ad firmandum juramenti vin-
culum, alioqui sine adhibitione illius ritus, in invalidum, sanctita-
tis, adinventus, & ad superstitionem proclivis, non immerito
plurimis è locis b est explosus.

a) quæ in sanctorum reliquiis adparet tangendis, invocationem eorum
subolens: d. c. habemus.

b) utpote qui ad substantiam juramenti non pertinet regulariter,
ipsis Can. testantib. Cov p. 1. §. 3. n. 1. 12.

XIII. Sanior interim est ille his in regionibus, & passim alibi
retentus a: quo mares sublata manu dextera, & duobus illius digitis
indice cum medio erectis: feminæ vero dextera sinistra mammille im-
posita b, jusjurandum præstant: utpote qui nihil superstitionis
olet: & cum sacræ scripturæ exemplis ex parte congruit.

a) Vesenb ib. par. ff. h. n. 6. b) Thol. d. l. 50. c. 5. in fin.

XII. Quod juramentum, hujusmodi cum solemnitate ritus
quæpiam datum est, illud: quod Græci *σωρατινὸν ὄρκιον*, Latini
corporaliter a præstitum dicunt. Cujus in publicis & majoris mo-
menti negocijs frequentissimus est usus: & immo quandoq; cum
lege, more, vel pacto peculiariter requiritur, ita necessarius: ut
aliud

aliud quodvis illius loco absq; sollempnitatibus requisitis, sive vere, sive putative datum, minime sit *b* attendendum.

a) *l. si alterius. 3. in fin. C. si min. se maj. l. 1. C. si advers. vendit. Germ. in Eiblichen gelahrten Bd. Don. com. lib. 21. c. 12. in fin.*

b) *Spek. d. q. 4. c. 1. l. 3. l. non erit. 5. l. jusjurandum. 34. §. qui jusjurandum. de jurejur. Covar. p. 1. §. 1. n. 12. 13.*

XL. Unde quarta jurisjurandi divisio oritur: in *simplex*, & *corporaliter prestitum a*: ut hoc sit juramentum verum certis cum verborum *b* tum caerimoniarum sollempnibus jurandum: *illud* vero quodvis sine rituum celebritate verbis qualitercumq; conceptis simpliciter elatum.

a) *Tholos. lib. 50. Synt. jur. c. 8. b)*

XLi. Unde item *qvinta* in illud quod *probata*: & aliud quod *improbata* religionis *a* est derivatur: ut utrumq; nobis sit, quod religionem rei cuiquam tribuit, illud pietatis & honestatis præceptis consentientem: *istud* vero, impietatis vel turpitudinis nota infamem. Quod *pro eo habendum*, atq; *si juratum non esset*.

a) *l. non erit. 5. §. 3. b. t.*

XLII. Cæterum hoc jusjurandum *ex legitima causa* alicui delatum sit rite sic ex suis sit proprietatibus instructum: tandem animadvertendum è definitione & hoc est: quandoquidem nullum in semetipso, & propter se consistit: sed semper alicui *Negotio* tanquam *principali*, *accessorium* incumbit, & ad illius dubiam fidem firmandam extrinsecus accedit: quomodo istud definiri dignoscique possit. De quo primum generalis hæc est cautela *a*: quod juramentum omne *negotii* illius, ad cuius fidem probandam adhibetur, naturam principalem, & à primordio ipsius substantiæ inhaerentem adsumat, & secundum proprietates atq; circumstantias illius, in dubio, sic explicari debeat: ut nec vires suas ultra limites, illi negotio à jure præfinitos exferat: nec ab illius quarumcumq; conditionum observantia jurantem liberum dimittat.

a) ut communiter tradunt *Dd. per l. ult. C. de non num. pec. arg. l. Titius. in fin. ad Trebell. Beuff. ad l. jusjurandum. 17. n. 10. cum seqq.* Unde dicitur *Gregorius*: quod *promissum sub conditione factum, quamvis juramento & fidei obligatione interposita sit firmatum, non tamen servandum sit: si constet stipulantem conditioni minime paruisse. c. pervenit. de jurejur.* Quippe *juramentum eum non ligat qui præstitit: dum ille cui præstitum fuerit servare negligit quod promissit. c. sicut, si constitit.*

C

terit.

terit. 29. v. fin. Quo sensu forte non iniquus fuerit hic à plerūq; exagitat us
verficulus: Frangenti fidem fides frangetur eidem. Exemplum est in c.
ad naturam. h. t. c. quemadmodum. in pr. ibi: quoniam in eo talis subaudienda
erat conditio: si videlicet illa in l. conjugii non peccaret. c. peti-
tio. 31. c. intellecto. 33. h. t. Covar. p. 1. §. 3. n. 29. & §. 4. n. 1. 2. 3. 4.
XLIII. Hac præmissa definitio posita statuit: hoc negotium de-
bere esse Legitimum h. e. legum auctoritate, in causis veris, honestis
atq; licitis a stabilitum.

a) c. etsi Christus. v. quemadmodum. pen. de jurej.

XLIV. Verum hic, id dicitur negotium: quod jurans ex animi
sui sincera conscientia a, non aliter habere se, vel posse, vel debe-
re, atq; jurando verbis adserit, pro certo, argumentis evidentibus
commotus, credit. Quod fit: cum sensus verborum jurantis sin-
cerus, cum ejus mentis sententia præmeditato concepta, in har-
moniam b per omnia sibi constantem, sic coalescit: ut non aliud
verbis jurando efferatur in apertum: aliud vero mente scienter
contineatur abstrusum. Secus si fiat: non jusjurandum datur. Sed
perjurium committitur a.

a) Deus n. non ex operibus judicat: sed ex cogitationibus & corde. c.
qui pejerare. ibid. b) Dominus n. inter juramentum & loquelam no-
stram nullam vult esse distantiam. d. c. juramenti. 16. ut adfirmatio &
negatio nostra sicut procedit ex ore: ita procedat ex corde. c) qui n. aliter
facturus est, quam promittit, perjurus est: c. in dolo. 22. q. 2. Quippe
qui jurat, ad hoc jurat, ut quod verum est eloquatur. c. juramenti. 22. q. 5.

XLV. Adeo ut, licet hic quandoq; contingat: rem juratam ali-
ter, atq; adsertum fuit, se habere ex sua seorsim post natura rectius
inspectam: juramentum tamen hoc, modo jurans rem juratam,
sine ulla suspitione falsi, crediderit certissime veram, nihilominus ex
intentione jurantis, ad hoc, ne sic juratus perjurii labe macule-
tur, pro vero sit habendum a: & contra, si maxime res ipsa sit ve-
rissima: dummodo jurans ut falsam dolose juraverit istam: per-
jurii crimen hic nihilominus b incurrat.

a) Ream n. linguam non facit nisi mens rea: atq; ideo interest, quem-
admodum verbum procedat ex animo: ut pulcre D. Aug. c. homines. 22.
q. 2. b) Non n. falsum jurare, pejerare est: sed quod ex animi tui senten-
tia juraveris, id non facere perjurium est. Cic. 3. off. Nec liber est à men-
dacio, qui ore nesciens verum loquitur: sciens autem voluntate mentitur:
cum sola dicentis intentio spectetur. c. is autem, cum seq. 22. q. 2. atque
ideo qui

ideo qui sciens non fallit; nequaquam pejorare dicitur. l. qui jurasse.
26. h. t.

XLVI. Sed ita: si in eam, quam jurando adseruit, sententiam sit argumentis evidentibus, sic inductus: ut pro nervis ratiocinationis suæ, ad naturam rei, & omnes circumstantias, quantum fieri potuit, tum temporis intensis, aliam investigare, & ita in falsi suspicionem vel minimam venire nullam a potuerit.

a) cum alias, si non sat accurate illis, quæ falsi scrupulum movere potuissent paulo attentius omnia scrutanti, per imprudentiam, pensculatis ad juramentum profuierit: utut perjuri forte infamiam non incurrat: temeritatis tamen in rebus tanti momenti valde vituperandæ culpam pœnamq; non effugiat.

XLVII. Qua in causâ, si de sensu verborum juramenti lis oritur: ut aliter verba deferenti videantur explananda: quam mens jurantis illa voluerit accepta: tunc in dubio sunt illa ex hujus a, qui jusjurandum derulit sensu, si ex verborum, secundum legitimos interpretandi modos, perspicuitate, & rei, circa jurandum gestæ, circumstantiis evidentibus b ille juranti probabiliter innotescere potuerit, contra jurantem, sophisticis elusionibus rimam, ex observantia juramenti forsitan elabendi, quærentem, interpretanda.

a) Deus enim hoc ita accipit: sicut ille, cui juratur, intelligit. c. quæcumq; 22. q. 5. cum ita sit jurandum: ut mens deferentis conciperet fieri oportere. Cic. 3. off. Covar. d. c. quamvis. p. 1. §. 5. n. 2. 3. siquidem suisset in potestate jurantis, magis perspicue dixisse: ut interpretatio adversus eum statuatur non immerito. l. in veterib; de pact. l. quicquid abstringenda. de V. Obl. b) humane n. aures verba nostra talia judicant: quæ alia foris sonant. c. humane. 22. q. 5. & quomodo, more nostro, concipiuntur. 3. off. Cic. à quibus non receditur: donec de alia voluntate constet. l. non aliter. de leg. 3. c. intelligentia. de V. sign.

III. Idem Honestum sic erit: si ex jure cum Divino, pietatis, tum naturali, bonis moribus non sit adversum: ut, si quid secus habeat, quod vel impium: vel dictu, factuve sit turpe, juramento firmari minime queat. Stipulationes enim turpes, ut nullius esse momenti generaliter novimus a: utq; pacta, quæ contra bonos mores sunt, nullam vim habere indubitati juris b est: adeo, ut, quæ facta cadunt pietatem, existimationem, verecundiam nostram, & generaliter contra bonos mores sunt, ea nec facere nos posse sit credendum c: Sic etiam non est

obligatorium ex eadem ratione contra bonos mores præstitum juramentum d.

a) l. generaliter. 26. cum. seq. de V. obl. §. quod turpi. Inst. de inutil. stip. b) l. pacta. 6. cum fin. v. secundum. C. de pact. c) l. filius. 15. de condit. instir. d) c. non est. 58. de R. l. in 6. c. quanto. h. t. juramentum n. illicitum & rationi contrarium, nullatenus observandum. c. quinta vallis. 23. cum seq. h. t. c. ubi. c. cum contingit. de elect. c. 2. de reb. Eccl. non alien. c. cum quidam. h. t. c. contingit. h. in 6.

II. Denique licitum ut sit hoc negotium, in eo versatur: partim ut sit per naturam possibile: quod sic habere se, & eo, quo adieritur, modo expediri possit: cum alias impossibile sit obligatio nulla a: adeo ut, que dari impossibilia sunt, pro non adjectis habeantur b: cum neq; pacto, neq; stipulatione possint comprehendi, ut utilem actionem aut factum efficiant c: utpote que rerum natura prohibita sint, indeq; lege nulla confirmata d.

a) l. impossibile. 145. de R. l. c. nemo. de Reg. jur. in 6. b) l. ea que. 135. de R. l. c. contingit. de jure. in 6. c) l. verum. 31. eod. d) l. ubi. 188. eod.

L. Partim etiam, ut sit probatum, vel saltem non improbatum civili jure. Quod n. secus se habet de quo jure civili, ne sit, vel fiat, cautum diserte: sane in eadem cum prioribus est causa: ut ne quidem jurejurando refuscitari, aut fulciri queat.

LI. Jus enim civile Magistratus est mandatum legitimum, subditis ex auctoritate & utilitate publica, per juris naturalis & civilis temperamentum, pro religionis & virtutis studio in societate civili tuendo injunctum: cui ut ordinationi divinæ a, intra sue jurisdictionis terminos, per leges bonas aliquid præcipienti, nisi, contra Deum pugnare velit, resistere nemo debet: ut evidenter inde pateat: quod jus publicum privatorum hujusmodi pactis & cautionibus contra Dei & Magistratus voluntatem non sit immutandum b:

a) Rom. 13. v. 1. 2. cum seqq. b) l. jus. 38. de pact. l. quod boni. §. 1. ad l. Falcid.

LII. Maxime cum sit insuper legibus & principum Constitutionibus gravissime decisum: quod hæc omnia, quæ lege fieri prohibentur, si fuerint ullo cum pacto, conventionione, vel contractu facta, non solum inutilia sint, sed pro infectis etiam habenda: neq; hæc solum: sed etiam omnia illa, quæcumq; fuerint ex eo, vel ob id, quod interdicerent

terdicente lege factum est, subsecuta: in tantum ut in his, non modo stipulatio nulla tenere, nec mandatum ullius momenti esse: sed nec sacramentum a admitti debeat.

a) l. non dubium. 5. §. 1. & fin. C. de leg. l. jurigentium. 7. §. & generaliter. de pact. l. si quis inquilinos. 112. §. pen. & ult. de legat. 1. Sic juramentum Clerici contra canonicas sanctiones non est ulla ratione servandum c. ad nostram. 21. h. t. Cur igitur non idem in Laici contra sui Magistratus leges dato obtinebit juramento?

LIII. Nimirum quia hoc semper est accessorium: quod ad suum principale se refert adseverandum. Quod cum hoc casu, in negotio jure prohibito, sit pro infecto habendum, quia contra jus est factum a: sacramento nec locus, nec usus super negotio profusus nullo fuerit: cum, quando principalis causa ab initio non consistit, nec ea que sequuntur locum habeant b: cum accessorium sui principalis naturam sequi debeat c: quo sublato corruet etiam ipsum a fundamento revulsam: cum denique cum quid prohibetur, prohibeantur omnia, que ex illo d sequuntur.

a) per d. l. non dubium. 5. etiam ipso jure Canonico testante: quod, que contra jus fiant, debeant utique pro infecto haberi. c. qva contra. 64. de R. I. in 6. Quod igitur in contractu iniquum erit, id juramentum refugit: quis si per se non consistit ullo modo: nec juramentum: quia non est iniquitatis vinculum. P. Thol. l. 50. c. 4. n. 2. b) l. nihil. 129. §. 1. l. cum principalis. 178. de R. I. c) c. accessorium. 42. de reg. 1. in 6. d) c. cum quid. 39. de reg. j. in 6.

LIV. Deinde quia id, quod contra juris prohibitionem committitur, non potest non esse iniquum: utpote juri, quod est ars boni & equi, adeoque rectissima æquitatis norma, è diametro contrarium. Quale cum non debeat esse juramentum: utpote non ob hoc, ut sit vinculum iniquitatis institutum a: & sacrosanctum Dei nomen ad illicitum & sibi invitum testimonium neutiquam sit adducendum: nec ad negocium abstrahetur illud confirmandum: quod jus civile propter iniquitatem suam censuit injustum: & propterea voluit è consortio civili rejectum.

a) c. inter cetera. 22. q. 4. c. quanto. h. t. c. contingit. de jurejurand. in 6.

LV. Quod eo minus videtur, vel hanc ob causam concedendum: quod secundum sumos interpretes juramentorum sensus, licet pro tenore verborum valde generalis, ita sit, ut semper legum

legum & superioris auctoritas excepta maneat, restringendus a: ne quid eo contineatur, quod vel legibus sit interdictum: vel in superioris vergat præjudicium b.

a) textus expressus; in c. venientes hoc tit. Exemplum in c. veniens: aliud exemplum habetur. cap. ad nostram. hoc tit. ceteroquin id est illicitum, si restrictionem patinequeat. c. ea te. 22. cum seq. b. r. c. contingit. eod. in 6. c. constitutus. de rescript. b) quia non juramenta, sed perjurya videntur contra utilitatem Ecclesiasticam (ergo etiam polititam) attentata. c. sicut nostris. 27. h. r. Hinc veterum formulis jurandi inserte reperiuntur illæ clausule: Salva urbe, & arce: ceteris omnibus salvis &c. §. Imperialem. in fin. de prob. feud. alien. Phil. in Etib. p. 284. 286. Covar. p. 1. §. 3. n. 3. 5. & 36.

LVI. Proinde cum & hoc expediti juris sit: quod si cuiquam una via prohibitum sit aliquid, ad id alia non debeat admitti a: sane per juramenti viam quis ad actum quempiam jure civili prohibitum, sine manifesta legis illius fraude, & totius juris civilis immo ordinationis divinæ contumelia, admitti nequaquam potuerit: nec jusjurandum per sanctissimum Dei nomen usui humano, necessitate exigente, concessum, ad æquissimas, & ex optimo Magistratus consilio, pro Reip. statu conservando salutares leges in perniciem publicæ salutis eludendas b est contorquendum.

a) vel ipso jure Canonico rectissime statuente. c. cum quid. 84. de R. I. in 6. Donel. lib. com. 21. c. 13. b) quæ n. usus erit in Rep. legum ex bono consilio negocium aliquod prohibentium: si civi privato per jurijurandi prætextum ejusmodi prohibitionibus contraire sit permissum? Et si frars legi sit: cum salvis verbis ipsius sententia circumvenitur: cumq; sit, quo lex fieri noluit: sed fieri non vetuit: l. contra. 29. cum seq. de ll. quant. fravs, si sit, quod expressis verbis lex prohibuit, hæc erit?

LVII. Quapropter ut nullum negocium jure civili diserte prohibitum, & sic, si maxime fiat, pro infecto, de jure etiam Canonico, habendum, juramento addito, ut reconvalescat, confirmari: sed illud ipsum etiam si præstitum sit, pro non præstito cenferi debet: nisi alicubi sit aliud in certo casu jure posteriore a cautum: sic etiam hoc omne negocium, quod vi aut metu majore est extortum b: eodem censu, ut jurejurando stabiliri prorsus nequeat, numerandum.

a) de quibus infr. thesi, 75. 85. 86. b) clarissimus textus in Auth. Sacramenta puberum. C. si adv. vend.

Cum,

LIIX. Cum, quia hoc ejusmodi negotium est, quod jure civili ne fiat graviter est interdictum: & si maxime factum sit: ratum haberi non debet: tum etiam, quod hujusmodi juramenta, vi, vel metu, extorta, consensu præmeditati judicii, sine quo juramentum dari nequit, omnimodo sint b destituta: atque ideo, ne quidem de jure Cann. e observanda.

a) l. 1. l. simulier. 21. §. 1. quod met. caus. b) Consensui n. qui bonæ fidei judicia sustinet, nihil tam est contrarium, quam vi atq; metus: qui cū adsunt, consensus esse nequit: quo sublato, judicio locus est omnino nullus. l. nihil. 116. de reg. jur. l. 1. quod met. cau. c) quippe ab his juramentis, quæ servari præcipiuntur, diserte hoc est exceptum: quod est vi, vel non sponte præstitum: ut hinc pateat, id ipsò Cann. jure nullum: cum alioquin esset servandum. c. cum contingat. 28. de jure jur. c. licet. eod. in 6. c. quamvis. 2. de pact. in 6. c. sicut si constiterit. 39. h. t.

LIX. Quamvis enim metu majjore coactus voluntate utatur in eo, quod minus est malum, eligendo: non tamen hæc voluntas dici potest libera a: sed sub mali pæne omnium maximi, vitæ scilicet amittendæ periculo declinando sit coacta: ut & cogatur ad electionem, quam suspendere & dissimiliter agere b non potest, etiam si maxime veller: & electio constringatur, non ad quod libet bonum, quod foret sibi pro arbitrio selectu jucundum: sed ad duo duntaxat mala, & ea quidem utrinq; sibi maxime invisa: quorum unum velle per naturam non potest: siquidem averfatur illa destructionem sui: alterum vero, pro vitæ periculo declinando, summo metu coactus, & invitus accipere habet necesse e: ut liberæ voluntatis vestigium, sive principium, sive progressum spectes electionis, hic adpareat omnino nullum. Nam quod hic Cann. fingunt: quoad exterius judicium potius præsumendum esse jurandi animum, quam mortale peccatum: id ejusmodi est: ut d nec jure, divino, nec naturali, nec civili verum.

a) & sponte sua ad eligendum motu proprio deducta: ut illi, quæ iusto metu, vel vi est extorta sit opposita: gvalis in juramento voluntario libertas requiritur anth. Sacramenta. C. si advers. vend. b) hæc n. causa, quæ sic agit est illa, quæ dicitur voluntaria: teste D. Phil. in Dial. l. 4. r. de causa. Unde sequitur necessario: quod electionis hujusmodi actus cum suspendi, & dissimiliter institui nequeat, non sit voluntarius. ut non obstat id, quod adfertur ex l. similiter 21. §. si metus. D. quod metus ca. l. si patre. 22. de rit. nupt. & l. si metus. 85. de adqvir. hered. de voluntate coacta

coacta: quod sit voluntas. Primum enim non dicitur quod sit voluntas ex consensu libera: quam hic in materia conventionis requirimus: quod nec dici potest: cum velle non credatur, qui obsequitur imperio patris vel domini l. velle a. de R. l. Deinde non est hæc voluntas tali metu, ad id, quod contra naturale desiderium est, de quo nobis hic sermo, contraria: sed vel reverentia patris, vel alterius indignatione, sub metu commodi cuiuspiam alterius amittendi ad id, quod obiectum alias per naturam jucundissimum est (nimirum nuptias contrahendas, vel hereditatem adeundam) leviter inducta. c) Covar. per c. verum de iurejur. & l. merito. pro foc. p. 7. §. 5. n. 6. d) Ex iure n. divino omnis homo mendax: & ita presumitur in dubio peccatum. Jure naturali, talis presumptio naturali adfectuum desiderio prorsus est contraria: quippe quo amamus nostra, & aversamur omnia, quæ rei familiaris jacturam faciunt. Jure denique civilires est manifesta: quod animus consentiendi non sit, ubi vis & metus cogunt ad illud, quod natura facias invitus.

LX. Ut concludere etiam hic respectu obiecti liceat generaliter: juramenta cuiuscunque generis, quæ vel super negotis iure divino, naturali, aut civili, quia pietatis, & bonis sive moribus, si ve legibus adversentur, prohibitis, data: vel per violentiam, aut metum majorem, extorta sunt: ipso iure nulla esse, minimeque si præstita sint, observanda.

a) Ergo hosti vel latroni pactum pro capite precium non est servandum? Quæstiones hic duæ diversissime, vulgo male confusæ. Hosti, promissa facta, si legitima, fideliter servanda Cic. 3. offic. Cum latrone nec fides, esse debet, nec iusjurandum commune. Id. 3. off. Quod si hic quempiam ad servandam cogat promissa: id tunc est iniquitatis atrocissime vinculum: bonis moribus, & Reip. perniciosum. Servat enim promissa facta sceleratissimo extorta: illi, qui male meritis publice, ut exemplo alius ad deterrendam maleficia sit, etiam egestate debet laborare: l. 31. Depos. defraudat se atque suos alimentis & bonis bene questis, sine causa: in publicam perniciem confirmat larrocina: dum latronem impium non tantum non defert: sed in super suis bonis clanculum sustentat. Nimirum in hunc finem Nominis sui usum nobis concessit Deus: ut sit pessimorum facinororum asylum: Quasi hoc iniquissimum juramentum servando prestemus opus Deo gratum: vide c. quemadmodum. v. illud. h. c. inter cetera. 22. q. 4. c. pervenit. de iurej. Don. lib. 21. com. c. 13.

LXI. Unde jam tandem intelligitur, quod vulgo ex D. Hierem. a per D. Hieronymum b prolatum, canonico juri est valde tritum: nimirum

nimirum omne juramentum, ut sit de jure validum, tribus esse
debere: *judicio, veritate, & iustitia*, comitibus sic stipatum: ut, si
ex his unus, vel plures desint: id protinus sit invalidum. *Judicio*:
si sit ex iusta causa, *necessitate*, in defectu probationis postulate,
pro jure suo vel alterius ab eo, qui vim jurandi & negotii rite
discerit ante, *prudenter* datum. *Veritate*: si jurans ex animi sen-
tentia & evidentibus argumentis id, quod perspicuis verbis ad-
severat, sine ulla falsi suspitione, certissime verum esse, vel *ratum*
fore credat. *iustitia* deniq;: si *negocium* de quo juratur tale sit:
quod eo, quo juratur modo, tractatum, nec *pietatem*: nec *bonos*
mores laedat: nec *legum civilium* salutaribus constitutionibus quic-
quam derogat.

a) c. 4. v. 2. b) c. & jurabunt. 22 q. 1. c. animadvertendum. 22. q. 2. c.
et si Christus. v. Iacob. h. t. c) Covarr. d. l. p. 1. §. 6. à n. 7. usq; ad 15.
Beuff. rubr. de jurej. n. 5. 6.

LXII. Proinde, si his omnibus, quæ hæcenus dicta sunt, obser-
vatis, ita *legitimum* sit iusjurandum: id demum etiam sua natura
& bonum: & non tantum jure veteris: sed etiam novi Testamen-
ti Christianis b arbitramur omnimodo concessum: quippe opti-
mo bono introductum: & sub adorationis divinæ eximia specie
pro nota veræ Ecclesiæ, in casu necessitatis, & præceptum: &
exemplis sanctorum in utroq; Codice plurimis & immo ipsius
Dei & non paucis stabilitum. f.

a) contra Cann: qui & hoc casu juramentum ex Thom. per se malum
esse: sed per accidens, supposita necessitate, bonum fieri putant. Covar. p. 1.
§. 6. n. 6. b) etiam Clericis, si quod necessitate flagit ante sit ipsis à Laicis de-
latum: quamvis dissentiat jus Canonicum c. nullus ex pen. cum seq. 22. q. 5.
c. nullus. de jurejur: non obstante l. cum clericis. 25. C. de Episc. & cler.
Don. lib. com. 24. c. 13. n. 20. Borch. de jurejur. c. 4. n. 13. c) Esa. 19. V. 18.
& 46. V. 23. & 65. V. 15. Jerem. 12. 16. Dent. 5. V. 13. & 10. 20. Exod. 22.
§. 11. c. si peccatum. 22. q. 1. d) Abrahami, Isaci, Jacobi, Josephi, Moisis,
Josue, Davidis, Salomonis, Elie, Elisei, Jeremie, Petri, Pauli & c. e) Pp
109. 4. & 131. V. 11. & passim apud omnes prophetas. f) Ut igitur meri-
to reprehenduntur hominum pleriq; ad jurandum contemptu religionis ni-
miu faciles: sic etiam aliqui usq; ad superstitionem, metu divini munitis,
perquam timidi, non sunt laudandi. l. qui sub conditione. 8. in pr. de cond.
inst. Quatuor fuit Clinias Pythagoricus, qui damnatum trium talentorum
pati

pati maluit: quam juramentum, quod verum fuisset prestare: referentia
Tholof. synt. lib. 50. c. 3.

LXIII. Cui id, quod ex D. Matthæo a & Jacobo b solet opponi non repugnat: quod prohibitio illa apud Matth. c Phariseorum, ab usum jurandi duntaxat hunc, si per nomen Dei falso jurarent (ut si vera adfertio, etiam sine ulla jurandi necessitate, juramento stabilita: vel nomine Dei suppresso, in creaturas etiam falso juratum esset: peccatum non putarent) agnoscantium falsis opinionibus opposita, definitionem abusus juramenti sic extendat: ut ad verè jurantes etiam, si temere & ex abundantia jurent, pertineat d: & non tantum per nomen Dei, sed etiam per res quasvis alias, etiam extra superstitionis culpam, falso juramenta dantes e redarguat.

a) c. 5. 34. cum seqq. b) c. 5. 12. c) cum quo convenit etiam Iacobi dictum, eodem sensu & iisdem pene verbis conceptum. d) ita respondet etiam D. Aug. c. non est: 22. q. 1. & c. ita ergo. cum seq. c. non est. ib. Innocent. c. etsi Christus. de iurejur. e) c. in novo. cum seq. 22. q. 1. c. habemus. ib. Covarr. p. 1. §. 6. an. 1. usq. ad 7.

LXIV. Extra quos casus juramenta utriusque generis, Christianis, non tantum publica, sed etiam privata; quovis tempore, quando necessitas postulat, etiam diebus dominicis, a & quibuslibet aliis ab Ecclesia feriatis a: non tantum jejuniis, sed etiam pransis, vel canatis, b dummodo fiant ex discreto iudicio, cum timore Dei sunt e permilla.

a) Nam si iusjurandum per nomen Dei conceptum, a orationis est cultus: diebus id sacris res sacra maxime fuerit accommodum: sin divino cultui invisum: ne quidem profectis diebus tractandum. b) cum iudicium intra naturalem desiderii modum pransis, eque atq. jejuniis vel canatis possit esse sobrium c) secus de iure Canonico: quod à septuag. usq. ad octavam Pasche ab adv. Dom. usq. in oct. Epiph. in jejuniis quat. temp: Litaniis major: dieb. domin. & Rogationum juramentorum sollempnium usum prohibet. c. decrevit. 22. q. 5. c. honestum. 22. q. 5.

LXV. Et hæc de juramenti cum definitione: tum quinque ejusdem, inter explanationem definitionis incidentibus, divisionibus dicta sunt: sequitur jam divisio generalis sexta a: qua iusjurandum à loci, in quo delatum datur, circumstantia est vel iudiciale: vel extrajudiciale. Quorum illud est in iudicio pro rei litigiosa commodiore notione iussu iudicis præstandum: Istud verò

extra

extra iudicii strepitum de re qualibet dubia à quovis rite delatum.

a) a pleriq; interpretib. vulgo ex l. 1. h. t. de promta. Beust. rubr. de jurej. n. 250.

LXVI. Et tandem septima & ea quidem ex usu interpretum longe tritissima: qua jusjurandum vel est promissorium: vel adsertorium a. Cum qua pæne coincidit Octava: quæ illud juramentum fidelitatis: hoc veritatis vel credulitatis nuncupat.

a) quam post Chrysippum apud Stobæ. serm. 26. & gl. ad l. Lucius. in verbo debeant. de his qui not. infam. tradunt Bart. Spec. Panorm. Bolog. & pleriq; Dd. Beust. d. rubr. n. 31. Covar. p. 1. in pr. n. 4.

LXVII. Promissorium vel fidelitatis jusjurandum est, quod ad promissum, de futuro a facti confirmationem, & ejus ex bona fide servandi securitatem est adjectum: vulgo etiam juramentum Adsecuratiõis dictum: idq; in judiciale & extrajudiciale distinctum.

a) in quo sufficit animus tunc, cum juratur, ad servandum, quod de futuro promissum, promptum esse: ut casus ejusmodi, qui post ex superna dispensatione Dei incidens faciat irritum hoc iusta ex causa promissum, subintelligatur exceptus per c. beatus. 22. q. 2. Atq; ideo semper in hujusmodi juramentis clausula (rebus sic stantibus, eo in statu permanentibus) videtur inclusa. l. si hominem mandat. l. quod servus. de cond. c. dat. c. quemadmodum. 25. h. t. Ut etiam non referatur ad incognita. t. ad nostram. de jurej. Phil. Ethic. 286. Beust. rubr. n. 46.

LXVIII. Adjudiciale unum cautio juratoria a refertur: quæ est juramentum, super promissionibus in iudicio factis, à litigantibus quandoq; si vel ob illustrem dignitatem b non cogantur, vel ob inopiam c satisdare nequeant, loco satisfactionis ne iudicia reddantur elusoria datum.

a) l. fin. qui satisd. cog. l. 1. §. 2. C. de adfert. toll. b) l. in sacris. 12. C. de prox. sac. serin. l. pen. ult. C. de dignit. l. unica C. ut om. jud. post. & c. c) l. 1. §. omnes. C. de adf. tol. nov. 52. & 112. Mins. obs. 11. cen. 2.

LXIX. Cuiusmodi sunt: à parte aëtoris: de lite intra duos menses ab edito libello contestanda a: & ante exitum sententiæ usq; definitivæ non deferenda: de expensis in casu causæ perditæ refundendis b: & de damno, si quod iudicium propter reum in carcerem, ad postulatum aëtoris, conjectum, c patiat, resarciendo.

A parte Rei de cautione iudicatum solvi: & iudicio fisci d: de bonis

in actione reali non imminuendis e: de non vindicanda captura injuria f. Ab alterutris: de non offendendo g. A procuratoribus, sine mandato: de rem ratam habendo h. De quibus hic non est in specie dicendi locus.

a) nov. 96. c. 1. auth. libellum. C. de lit. contest. b) auth. generaliter. C. de Ep. & cl. c) quod morib. nostris introductum. Schneid. Inst. de Satud. d) l. si quis. 56. §. ult. de fidejuss. §. 2. Inst. de satud. e) l. senatus consulto. 16. de off. pres. l. si fidejussor. 7. §. ult. eod. f) Moribus introducta: Vryphede. de qua Speck. h. cen. 2. q. 15. Quo spectat. l. fin. §. fin. C. de his qui ad Eccl. conf. g) Dd. ad l. de pupillo. §. §. si quis. de op. nov. nunc. h) l. ne satisfactio. 27. §. rem ratam haberi.

LXX. Extrajudicialium tria sunt vulgo genera à Dd. a constituta: promissorium fidelitatis: introductorium obligationis: & confirmatorium contractus. Fidelitatis b in specie, juramentum est; quod superiori exigenti inferior, ad fidelem operam illi, ceteris in causis, navandam, pro collato in se beneficio, de lego, more, vel pactione, dare, habere necesse. Quorum multa ex auctoritate deferuntur publica: quaedam etiam privata.

a) Cor. in pralud. ad l. admonendi. h. r. n. 8. quem sequitur Vesemb. in par. h. n. 5. b) Cujus exemplum ponitur in c. tibi domino. dist. 63. & clem. Romani de jurejur. quo Imperatorem sibi obligare presumit Pontifex. de quo Albericus. quod Deus sciat: an hoc fuisse exigatur. Cor. in pral. ad d. l. n. 10.

LXXI. Ex illis est, juramentum quod in specie homagium a dicitur: quo subditus suo magistratu se, ad obedientiam, fidem, & opem, pro tuendis Reip. commodis, illi præstandam, obstringit. Quale civis suo principi, vel senatui: Scholaris Rectori: miles Imperatori: in collegium aliquod licitum cooprandus, toti collegio, vel i plius Præsidi dare solet &c. Cui ad fine est illud, quod Magistratus, in auspicio gubernationis suscipiendæ, Reip. suæ, pro ipsius commodis promovendis, privilegiis conservandis, singulis in tutelam suam, cum juris æquabili administratione, recipiendis, ex pacto, dare consuevit. Cujus generis etiam est: quod publicis præficiendi muneribus, plerumq; pro fideli administratione præstant. Ut sunt: Judices, Advocati b, Notarii c: Academicis honorum gradibus ornandi: tutores, Curatores d, Administratores Reip. munerum e.

a) Husdingus. Quod cum obedientiam à subditis sic flagitet: ut pareat.

re. ant legibus : nisi poene se subiectos malint : hinc patet : subditum delinquentem , si modo poene se subiciat , perjurum non esse : cum iuramenti sensus condicionalis negotii qualitati sit accommodandus. D. Phil. Et hic. 289. b) l. rem non novam. C. de iud. Ord. Cam. par. 1. à cap. 57. usq. ad cap. 84. c) l. pen. C. de fundo Instr. d) n. 72 de creationib. C. de episc. & Cleri. e) nov. 9. c. m. die. de stat. & consv. contr. lib. Eccl.

LXXII. Ex his vero præ reliquis est insigne, quod in specie Fidelitas appellatur : iuramentum à Vasallo, Domino feudi in auspicio investituræ pro ipsius vita, fama, & bonis, ope consiliisque iuvandis, & ab omnibus injuriis pro virili protegendis, præstandum. Quo spectant quævis alia, quæ privatus quivis à suis, sibi servandæ fidei ratione obstrictis, in rebus momenti majjoris exigere non est prohibitus administrandis b.

a) Echenspflische: c. un. §. sui. de nov. for. fid. c. de forma. 22. q. 5. cujus explanatio prolixior traditur à Borch. de feud. c. 7. n. 39. usq. ad 45. Beust. de iure iur. pag. 54. b) Quale Abrahamum à suo servo seniore in nuptiis filio Isaco contrahendum exegisse legitur Gen. 24.

LXXIII. Quæ omnia fidelitatis iuramenta ut ex parte quidem iurantis sunt personalia, ut personam solius ipsius obligent : sic ex parte deferentis sunt in heredes transitoria : ut non modo illi soli : sed & ipsius in eare successoribus, a sint jurata.

a) Unde fit ut defuncti Vasalli filius heres denuo præstare debeat domino feudi iuramentum : cui id à patre paullo ante erat præstitum : etiam si ille suo & successorum nomine se nominatim iuramento obligatum voluisset. Cum tamen secus sit in domino feudi mortuo : cui semel si præstitum à Vasallo iuramentum : id successori non est ab eodem denuo præstandum. Quod etiam in Magistratu locum habet : ut si cui publico nomine semel à subdiviso datum sit iuramentum : id omnibus ipsius in isto officio successoribus datum subintelligatur : etiam si nulla successorum & ne quidem dignitatis sit forte mentio facta. c. veritatis. h. t. Covarr. p. 1. §. 1. a. n. 7. usq. ad 17.

LXXIV. Obligationis hic iuramentum est, quod simplici de dando vel faciendo aliquid promissioni, per se non efficaci, adjectum, promittentem vi iuramenti firmiter obligat ad promissis satisfaciendum. Cuiusmodi est illud a : quo libertus patrone libertatis causa jurat : se operas, donum, munus ipsi pro libertatis data beneficio præstaturum.

D 3 2) l. ut

a) l. ut jurisjurandi. 7. in pr. & §. 2. cum l. seq. l. & per. 13. in pr. de
accept. l. certum. 6. §. si quis. de conf.

LXXV. Quod ut in causa libertatis, favore digna, quo melius patronis de jure suo in libertos, pro tanto in ipsos collaro beneficio, cautum esset, huic jurisjurando, ut ex illo libertus obligaretur, ex interventu Prætoris datum fuit: ita in hac illud causa substituit: ut alio, quam hoc modo, ex jure jurando cuiquam obligatio competere nulla possit a. Cum quod jurisjurandi obligationem lex diferte ad libertum, & causa libertatis jurantem ita restrinxerit: ut, non libertus, jurando operas ejusmodi nihil agat: tum quod inter causas, quibus pacta nuda firmantur, vel quibus ad nudam conventionem accedentibus obligatio alias contrahitur, jusjurandum nulla lege sit relatum.

a) ut communis habet Bart. & Dd. sententia ad l. si quis pro eo. de fideiuss. teste Costalio ad l. i. h. t.

LXXVI. Ex pactis igitur jurigentium, vel nudis ut actio non nascatur, cum jure civili sapientissime sit cautum: ne, si propter quasvis, ex levitate vel ostentatione, pro tempore profusas, promissiones (ad quas hominum natura pro vanitate, & fastu innato proclivis est) quis obligaretur, fora litibus undiq; perstreperent: & rei familiaris, ex quibuslibet non ab animi judicio profectis promissionibus implendis, jacturam plurimi facerent a: profecto non erit in privati positum arbitrio: ut sub pactione jurisjurandi b in fraudem æquissimæ legis: sibi vel actionem, vel retentionem, ex illo comparet, contra invitum, negotio: cui publicæ privatæq; utilitatis causa jus civile illam obligationis efficaciam justissime c denegavit.

a) l. jurigentium. 7. §. 4. cum sequenti. 2. de pactis. l. legem. 10. C. codem. l. ult. C. de rer. permut. l. si tibi. l. divisione. C. locat. ut pluribus confirmat Donell. ad d. l. legem. C. de pact. a. n. 15. usq; ad fin. l. sciendum. §. eo autem. de adil. edit. Covarr. de pact. part. 2. §. 4. n. 21.

b) Quo firmari nudum pactum contendunt Canonistæ, etiamsi illud causam conventionis nullam habeat. Covarr. §. 4. n. 2. 6. c) Don. lib. com. 24. c. 9. Diff. Vesenb. in par. D. h. Possit quempiam æque jurejurando promittere, atq; nudis verbis, non negatur: verum ecquid ejusmodi promissio jure probetur, ut inde oriatur obligatio: id vero controversitur.

LXXVII. Cum quod contra leges, constitutionesq; facta nullam vim habeant a: & privatorum pactionibus publicum jus minime sub-

me subverti debeat: tum quod jusjurandum alii negotio semper adhibeatur confirmando: quod si per se causam non habeat idoneam & æquam cur sit servandum: non utiq; jusjurandum, quod vinculum iniquitatis esse non debet, contra æquitatem, tam publicam, quam privam subvertendam, pro iniquitate obtinenda, in subdium accersi debet: quod supra pluribus discussum.

LXXIIX. Sit sane apud Canonistas aliud receptum: neq; id mirum: qui ex quovis etiam nudo a sibi cudunt obligationem pacto: verum seposita Cann. b auctoritate, quæ nos hoc loco, sive jurisdictionem spectemus Ecclesiasticam, sive Politicam, necessario non obligat, videamus: an hoc non modo in civilis, quod jam probatum: sed etiam divini juris præjudicium sit indutum.

a) quamvis illud ex c. 1. de pact. quod ad hoc obtinendum indies allegatur, directo probari nequeat. b) Qui honestas Imperatorum, veri & ordinarii Magistratus à Deo constituti leges abolere non possunt: cum si maxime summum horum auctoribus in alieno foro quis imperium tribuere vellet: attamen ne tum quidem illis abrogandi ill. Imperij facultas esset: cum parvis in parem potestas sit nulla. l. nam magistratus. de recept. arbitr. Quod post Paul. de Castro, Lucas de Pen. pluribus in l. mulier. C. de incol. lib. 10. decidit.

LXXIX. Quippe dubium non est, quin juramenti prohibitio à Filio Dei, ad explanandum decalogi, de nomine divino temere non usurpando, præceptum, promulgata sit de juramentis, vel sine deliberato judicio incaute: vel nulla flagitante necessitate temere profusis accipienda: utpote quæ homine pio sint indigna: & nomen Domini in vanum adsumant. Talia autem esse, hæc juramenta omnia, quæ in communi usu, nudis ejusmodi promissionum temere factarum pactis, ex consuetudine quadam prava, tam incaute, quam nulla causa flagitante subijci vulgo solent:

XXC. Cum à rerum cottidiana probatur experiètia: quam leviter homines, ad promittendum vulgo prorumpant: & eodem momento ad jurandum, ut sæpe se jurare, non animadvertant, devertant: tum ab eo: quod sine jure civili probata stipulationes, literarum obligationes, & varia contractuum genera: modi ad inducendam quamvis obligationem sufficientes & validissimi a: quibus ad conventionem nudam accedentibus promissiones nude factæ stabiliri facilimo negotio queant: ut ad hoc quod

quod ultimum & sacrosanctum debet esse fidei humane laborantis, in omnium probationum aliarum inopia, asylum tam in-
consulto, & sine ulla necessitatis specie non fit a protrudendum.

a) *Quibus in privati uti commercii, quamdiu licet: tamdiu ad hoc extremum necessitatis humane subsidium aditus, de jure divino nobis omnino est omnino preclusus: per gravissimam Filii Dei legem: Matth. 5. 34. 37. Luc. 5. 12. Sermo vester sit est, est: non, non: quod sit per stipulationes, & alios obligationum modos jure civili probatos. Quod enim hic abundantius est, h. est, si juramentis in sermone utamur, ubi necesse non erat: id a malo est: & cum homini divini lesione conjunctum.*

XIXC. Ut hinc pateat constitutiones illas juris civilis, quæ usum deliberatõ jurandi parcissimum, & ultimum fere litium duntaxat expediendarum remedium, omnibus probationibus aliis deficientibus a concesserunt, in reb legitimis, legi divine valde consentaneas esse: Canonum vero interpretes plenissimum quibuscumq; juramentis, nulla necessitate postulante, & sapetere, in communi sermone vulgi, profusis, robur adjicientes ab eadem videri longius abesse. In tantum ut Dd. b communiter juramento vim inducende obligationis hujusmodi denegantes non tantum non impie: sed cum ad civile jus æquisime tum maxime ad Decalogum, & legem Filii Dei admodum pie d docuerint.

a) l. tutor. 35. b. 1. b) Innocentius in c. cum venissent. de instit. Jason. in l. jusjurandum, quod ex conventionione. h. 1. quam communem dicit Covar. in l. admonendi h. r. n. 17. Bartol. in l. si quis pro eo. de fidei juss. c) ut placet Wesenbecio in par. D. hic n. 5. quamvis usum illius, ut & confirmatoris contractus paullo post ibid. gravib. argumentis adductus intermissum velit. Covar. p. 1. §. 2. n. 5. usq; ad fin. d) Molin. ad Alex. Bodin. de Rep. pag. 135. Quod utriusq; dogmatis fructus inter se collati faciunt evidentes. Nam juris civilis gnarus, nihil operari, nisi in certis, & his quidem numero paucissimis casibus, juramenta promissoria dum novit: hanc inde sibi captabit occasionem: ut nec ipse juramentis temere jactandis ad se ferat: nec alius temere jurandi (quod etiam ipsum ponitur in non levi peccato) causam prebeat: Contra de juramenti viribus illis immensis ex opinione aliorum edoctus: quod illa confirmandis rebus quibuslibet sint idonea: latissimam ad temeritatem jurandi quodlibet, & juramenta deferendi cuilibet fenestram sibi aperiet.

XIIXC. Deniq; juramentum a contractus confirmatorium est: quod conventioni per se valenti adjectum, vim illius, quæ alias a natura tanta

ra tanta non inerat, ad obligandum fortiorem reddit. Quod in
transactione: & in contractibus minorum locum habet.

a) Donel. com. l. 24. c. 9.

XVIII. Jusjurandum Transactionis est, quo major, se nihil ad-
versus transactionem facturum, ita juratus transigit: ut vi præsti-
turi juramenti, si actionem resuscitando, vel non implendo pro-
missa contraveniat, non modo transactis stare cogatur rebus:
quod alias sine juramento fieri debebat: sed etiam in super infam-
ia notatus, & omni actione, cum commodis, sive perceptis, si-
ve percipiendis exinde promanantibus privatus, pœnam, si con-
tra faceret, pactis insertam exsolvere a cogatur.

a) l. si quis major. 41. C. de transact. ubi Donell. per tot.

XVIC. Juramentum Minorum est quo minor, vel se majorem,
quo secum facilius contraheretur, juramento adferens; a vel con-
ventioni licite statutum jurato b promittens sic obligatur: ut etiã
propterea beneficium restitutionis in integrum sibi denegetur.

a) l. 3. C. si min. se major. dix. b) auth. Sacramenta puberum. C. si
adversus vendit. Donel. lib. com. 21. c. 12.

XVC. In quib. duobus casibus cum hoc juramentũ, contra teno-
rem communis juris, singulariter operatur aliquid amplius, si sic
adjectum: hinc animadverti debet: aliis quibuslibet conventio-
nibus jure probatis a id additum nihil amplius operari: quam
quod in ipsa conventionis illius natura alias comprehensum, et-
iam sine juramento veniret præstandum.

a) Que enim conventiones jure prohibite sunt: ne quidem Sacramento
fulcri queunt: ut ante dictum. Pactum igitur filie pro dote accepta he-
reditati paterne renuncianti, jure civili merito improbat: etiam si sa-
cramento vallatum prodeat. Quia nimirum pietati paterne non conve-
nit: & modum adimendi hereditatem juri publico incognitum inducit:
& insuper necessario sacramentum non requirit: cum pater si velit ultra
legitimam filie nihil relictum, ultima voluntatis quosdam elogio hoc ex-
pedire possit. Donel. ad l. fin. C. de pact. n. 10. 11. Siquidem volunt, quod
alias, si minus legitima acceperit, vel ultra dimidium lesa sit, juramento
contradicere possit. Covar. p. 3. §. 4. n. 11. cum seq. Idem de juramento mu-
lierum in dot alium rerum alienatione statuendum: quia publica utilitati
perniciosum: contra c. cum contingat 28. h. t. & c. licet. eod. in 6. Quas
constitutiones, utpote dotib. perdendis & litib. alendis latas Covarr. optat
& judicium eliminatas esse p. 2. §. 1. n. 18. 19.

E

Quamvis

XIVC. Quamvis autem jure civili nusquam, quo minus id omnis generis contractibus licitis adjicere liceat, prohibitū exstet: attamen, quia nihil operando, plane supervacuum redditur: ne adjiciatur: præter jus Canonicum obstat etiam graviter Divinum: quando illud nulla, nisi in casu *necessitatis importune* juramenta permittit: hoc vero ab omnibus *omnino a*, quotiescunque *per etiam & non* expediri negotium nostrum potest, abstinendum præcipit.

a) Adeo ut homo Christianus salva conscientia, & sine lesione præcepti divini, tale juramentum, quod contractui adjectum nihil amplius operari potest, quam alias erat nature ipsius inclusum, nunquam in rebus privatis (ut publica fœdera excipiantur) præstare queat.

XIIIC. Misis igitur illis, ut ad effectum juramenti, promissorii tandem disputatio devertat: *servandum id omne firmiter & inviolabiliter credimus: quicquid est jurejurando, ex justa causa adhibito, in legitimo negotio promissum a: nisi a deferente, cujus utilitatem respicit, fuerit remissum b. Ut contra dignum observatum non sit: negotio ejusmodi adjectum: quod est vel incaute datum: vel errore, aut dolo inductum: vel vi aut metu extortum: vel quoad observantiam aut impossibile: aut pietati, & bonis cum moribus, tum legibus adversum c.*

a) Quod si ita juratum est, ut mens conciperet fieri oportere: id observandum est: & quod adfirmate, quasi Deo teste promiseris, id tenendum: quod nullum vinculum ad adstringendam fidem jurejurando majores ardens & sanctius esse voluerint. Cic. 3. off. b) ut gratia sit jurirando facta: l. remittit. c. h. t. c. præterea. de spons. c) ut locum hic obtineat illud Isidori: in malis promissis rescinde fidem: in turpi voto mut a decretum: quod incaute vovisti, ne facias. Impia n. promissio quæ scelere adimpletur. c. in malis. 22. q. 4. Tolerabilis quippe est stulte promissionis vota rejicere: quam per inutilem promissorum custodiam, exhorrendum criminum implere mensuram. c. si publici. ibid. Et magna sapientia revocare hominem, quod est locutus male. c. magne. 22. q. 4. quia Stulta vota sunt frangenda. c. non pejerabis. ibid.

XIIC. Quod enim hujusmodi morbo quopiam laborat juramentum: in hac est causa: ut sit ipso jure nullum: utpote suo principali, cui debebat accessorium insistere, destitutum. Quod si ita est: tum sine perfidiæ vel perjurii nota id negligendum. Nam fides ubi vere data non est: & ubi jusjurandum revera non substitit,

substitit, quod esset jure validum: quænam est hic perfidia & quodnam dabitur perjurium?

XIC. Sane peccato gravi ut plurimum, qui tali negotio accom-
modavit jusjurandum, propter temerarium abusum nominis di-
vini, & vanitatem promittendi, non possumus illum dicere non
obnoxium: at quod imprudentiæ, temeritati, timiditati, vel ma-
litiæ quandoq; in *juramento dando*: non autem perjurio, in dato
non observando, adscribendum fuerit.

XC. Cum juramentorum hujusmodi observatio neglecta tan-
tum absit à peccato: ut, si non negligatur, sed attendatur obser-
vatio: hæc adimpleta, sit cum peccato non levi, & eo quidem
gemino plerumq; conjuncta: cum quod temeritatis, vel malitiæ
culpam in juramento temere, vel rebusillicitis dato, contractam,
in eodem per promissorum præstatione observando, alia sæpe no-
va contamine: tum quod prior admissa sub prætextu, erroris, ig-
norantiæ, doli, vis, vel metus excusando quandoq; levior reddi,
& agendo pœnitentiam corrigi: posterior vero in proposito male
suscepto persistens contumaciæ insuper argui non raro possit b.

a) d. c. si publicis. cum seq. quinq; & c. actione. 22. q. 4. Tolerabilis
enim est, promissum non facere: quam facere quod turpe sit: nec sacra-
menti contemplatione debet turpe vel malum in ante promissum servari
c. unusquisq; 22. q. 4. c. non est. ibid. b) Incerta igitur juramenta lau-
dabiliter solvenda: quod non est prævaricatio, sed temeritatis emendatio.
c. diffinitio. 22. q. 4. c. si quis. ib. Quod enim hic vulgo ferunt: posse quem-
piam peccare jurando: qui tamen non peccet juratum observando: Covar.
p. 2. in pr. n. 15. ex hom: contradictione se ipsum refutat manifesta: Nam
si promissio mala: quomodo bona illius adimpletio. Non obstant Decalogi
& divina de servandis juramentis Oracula. Exod. 20. 7. Matth. 5. 33.
Psal. 15. 4. Quippe de legitime præstitis juramentis accipienda. Nam qua
ratione prohibet Decalogus temeraria & illicita ne præstentur: eadem
aversatur illa temere præstita, ne porro, que mala sunt, observentur. Faciti-
onem prohibens, multo magis consummationem, & in malo commisso per-
severentiam odit. Nec movet illud, de juramento, si fieri sine dispendio salu-
tis possit: observando: c. si vero. c. cum contingat. 28. h. t. Nam generaliter
de peccato si capiatur, quod est dispendium salutis, verum agnoscimus. At
si juramentorum observatio peccato obnoxia illorum, que sunt lege prohi-
bente facta: cum peccatum sit gravissimum ordinationi divine resistere.
Rom. 13. 2. Sin peccatum duntaxat intelligit Canonicum vel morale: re-

gula ipsismet testib. est falsa. Nolunt enim servari, vel saltem concedunt illa non servari juramenta: que sunt pro contractu usurario, metu extorta, l. commissarie, prodigi, renunciationis casus fortuiti, except. non num. peccationis honorum, Macedoniani, rescindende venditionis in enormi lesione, non revocandi testamentum, matrimonii contrahendi &c. prescrite: que tamen omnia sine dispendio salutis Canonico servari poterant. Covar. ad c. quamvis. p. 1. §. 3. n. 31. p. 2. in pr. n. 8. 9. 10. 11. 16. 29. §. 3. n. 1. 3. 5. 6. 7. 8. 11. 20. p. 3. §. 4. n. 2. 8. Beust. ad l. 1. h. n. 252. Seb. Med. de cas. fort. p. 112. n. 10. p. 224. n. 19.

XCI. Adeo ut vel Conditionis vel Absolutionis a remedium hic excogitatum, sit prorsus supervacuum. Nam quod ad prius: si licebit vi religionis solum in casibus illicitis repetere, quia ob injustam causam fuit datum: cur non multo satius est non solvere: quia causa solvendi injusta. Ad posterius: si juramentum vinculum est validum: Absolutio sine læsione præcepti divini non habet locum, quia juramentum efficit elusorium: & alteri auferit suum. Sin invalidum: quid hic solvendum est, ubi vinculum est nullum.

a) Quæ statuunt juramentum esse quidem servandum: sed ita: ut liceat Absolutionem vel Dispensationem ab observantia illius impetrare; quam adeptus ante diem solutionis, solvere nil cogatur: post solutionem vero, repetere queat quod est solutum: si vero c. debitores h. r. Covar. p. 1. d. lo. Tholos. lib. 50. c. 12. Lus certè circa rei sacrosanctæ Religionem plus quam puerilis: b) Juramenta enim si licita sunt Deo reddenda: non per Absolutionem enervanda. Matth. 5. 33. Sin illicita, Deo questrum nihil: coram quo est abominabile, quicquid est illicitum; & ordinationi sue scilicet honestis legibus adversum: ut hic & fictivum sit de obligatione questrita Deo, que per absolutionem veniat solvenda commentum: & impium, quia Deum velle, ut Latroni solvatur sceleratissimo factio extortum, usurario abominabili questu petitum, præsupponit. c) Relaxatio enim, quam in dubio, non Clericus, (ad quem juramentorum causæ, utpote mere politice, contra quam putant illi per c. ult. de for. comp. in 6. quod tamen teste Cor. in regno Hisp. est explosum, non spectant) sed superior potestas interponit: non est absolutio a juramenti vinculo: sed vel nullitatis in juramento iniquo declaratio: vel quoad effectum agendi, ad iniquitatem demonstrandam, alicui concessa ex certa causa remissio. l. fin. ad Mur. l. fin. qui satis dare. l. fin. de rem. l. adigere. §. ult. de jur. patr. l. que sub. de concl. inf. Minf. c. 3. obs. 99. Ord. Cam. Imp. p. 2. t. 24. Minf. c. 2. obs. 57. Speckh. c. 2. cl. 2. q. 15.

Atq;

XCII. Atq; hæc de juramento *Promissorio* huc usq; *Adfertorium* a est, jusjurandum, ad dicti alicujus, de re præterita vel præsentè adfert, veritatem magis credibilem relatum.

a) *Cujus cum doctrina sit multo prolixior illo, quod attinet ad jus civile, per varias species diffusa: ut hujus singulis non sufficiat conditio temporis seorsim explanandis: summa tantum specierum, quod ad amplitudinem materiæ suffecerit coniectandam, capit a, libet appendicis vice delibasse.*

XCIII. Quod legitime cum interponitur: controversiæ alicujus vel rite *constituenda*: vel *plane decidenda* a gratia certis in casibus est comparatum. Prioris generis sunt juramenta, jussu judicis ab his, qui pro causæ in judicio controversiæ constitutione dicunt aliquid, hoc tantum sine, ut à falsis, vel incertis dolose comminiscendis abstineant, præstanda. Cujusmodi sunt juramenta *Caluminiæ & Testimoniis*.

a) *Donel. lib. com. 24. c. 10.*

XCIV. *Caluminiæ*, quod est in initio susceptæ litis, & nonnumquam in ejus aliquousque progressæ quadam parte, de iis quæ pro juris cujusq; defensione proferuntur, citra calumniam, & ex bona fide proferendis, à litigatoribus & ipsorum patronis utrinq; a præstandum.

VC. *Testimoniis* b est, quod à testibus, ad testimonium de facti quæstione dubia, ex incorrupto judicio, sincere, quantum sibi constiterit, pro eruenda veritate dicendum arcessitis, priusquam illud proferant, exigitur.

a) *l. z. C. de iuram. pr. cal. dan. l. rem. §. patroni. C. de iud. l. iusjurandum §. qui 4. l. si non 37. h. t. Beust. rubr. h. t. n. 172. b) l. iusjurand. l. testium C. de testib. c. licet. eod. Beust. d. lo. n. 205.*

IVC. *Posterioris* sunt juramenta, controversiæ inter litigantes decidendæ causæ, ab alterutra parte sic prælitæ: ut, quod ita iurejurando adfertum fuerit, id lite dirempta habeatur hætenus pro re iudicata. Quod vicissim duplex: aut *solius litis determinandæ* gratia datum: aut simul ob delictum rei *coerendum* concessum a, Prius aut *Voluntarium*, aut *Necessarium*.

a) *Donel. d. loco.*

IIIC. *Voluntarium* est, quod ex certa conditione à litigantium parte una sponte sic alteri defertur: ut, quod inde juratum fuerit, sine ulla post modum querela a sic res iudicata,

a) l. admonendi. in fin. h. t. l. 1. C. eod. l. generaliter. §. sed juramento. C. eod.

III C. Quod vel mere voluntarium est: vel quodammodo. Quorum illud in specie, voluntarium dicitur: hoc in specie, iudiciale. Voluntarium in specie est iusjurandum, à parte parti extra iudicium a sic delatum, ut, si ex ea delatione sit id sponte vel præstitum, vel ad præstandum prompto remissum: pro controversiæ definitione sic hoc habendum. Iudiciale est, quod iudicio jam instituto à parte parti, sub auctoritate iudicis comprobantis, sic defertur: ut hæc illud præstare debeat: vel si nolit, parti deferenti, b ut præstet ipsamet, idem referre.

a) l. iusjurandum. 17. in pr. h. l. in duob. 28. §. pen. eod. l. 6. l. 5. §. ult. l. nam postea. §. 1. h. l. i. a. actori. C. b. b) l. 3. in pr. h. l. generaliter. §. sed juramento. C. b. t. l. iusjurandum. 34. h. t. si neutrum velit, pro convicto habendus reus solvere cogetur. l. iusjurandum. 34. §. 6. & §. fin. h. t. manifestæ turpitudinis est hoc & confessionis: nolle nec jurare, nec iuramentum referre. l. manifestæ. 38. b. Beust. rubr. n. 72. cum seqq.

II C. Necessarium est, quod post cæptum iudicium, in causa, propter inopiam aliarum probationum, dubia, à iudice, præcedente cognitione parti litigantium uni necessario præstandum defertur. Idq. vel necessarium in specie dictum: vel Purgatorium. Necessarium in specie dictum iusjurandum est, in probationis utriusq. dubiæ supplementum a, a iudice, in civili negotio alterutri parti delatum.

a) c. 10. c. ult. de iurejur. c. fin. v. fin. h. t. l. 3. C. h. t. l. admonendi. 31. eod. Donell. d. l. com. de iurejur. c. 10. Unde vulgo vocatur supplicitorium. Beust. rubr. n. 81.

IC. Purgatorium a est, quod reo, ab auctore quidem plene non convicto, sed tamen urgentibus suspicionibus prægravato, sui purgandi, & bonæ fidei, quam præterdit tuendæ gratia, quandoq. a iudice defertur.

a) Quod iure civili in casibus admodum paucis & hic quidem civilibus locum habet: l. presenti. 6. §. sed si hoc. v. sicubi. C. de hi qui ad Eccl. conf. auth. novo iure. C. de pen. iud. qui mal. iud. l. ult. §. fin. v. creditor. v. fin. autem dubitatio. C. de iur. dom. imp. l. ult. in pr. v. quod si affirmat. C. de fid. instrum. §. ut autem. 3. nov. ut hi qui obl. se hab. 72. C. tot. tit. de purgation. vulg. & Can. Beust. rubr. n. 195. Donel. lib. 24. com. de iure iur. c. 2.

Posterius

C. *Posterius ad delictum rei coercendum spectans dicitur, iusurandum in litem, quod auctori ad aestimationem ejus, quod propter culpam vel dolum Rei sibi abesse præterdit, vel prout interest, vel quanti arbitratus fuerit, firmandam à judice deferri solet. tit. D. & C. de in lit. iur. Beust. rubr. n. 141.*

DN. M. HENNINGO RENNEMANO
feliciter,

Sitibi gratarer nova Nomina; non nova res sit:
Nam Vates poterunt non nisi velle bene.
Et nova nec res est; nec sunt nova Nomina; si te
Doctior hoc ipse es, DOCTOR ut esse queas.
Hoc saltem grator, quod jam tua publica sunt;
Quæ studia officis priva suere suis.
Caspar Bonifacius Vmariensis P. C.

Eidem

Nunc RENMANE tibi non est absq; omine nomen.
Admissis calcar quando vir addis equis.
Et, ceu Pegaseo vecteris in aere dorso,
Longo OPICOS properas ante volare rudes.
Expectas nostro fias ut alacrior ore?
Non ita, non nostris plausibus heic opus est.
Meta propinqua tibi est, fecit te Laurus alacrem.
Quæ tibi visa oculis, quæ capienda manu.
Ecce tuos, magno nomen conforme Maroni
Qui præfert, nilus comprobat ecce tuos.
Quin tua cum vidit JVRAMINA Diva bilancis
Arbitra, juratis hæc dedit ipsa sonis:
Tu mihi sis testis, quæ lambis tertia regna!
Si cuiquam, HENNINGO debeo multa meo.
F. Justus Zimmerling Thur. LL. Sr. & P.C.

Eidem

Eidem.

NÆ rectè nimis, & nimis venustè
Egisti, Sophies per ambulacra
Quod vernantibus eruditus annis,
Ad culmen penetraveris Themistis.
Multos condecoravit ante Soles
Capillos, Sophie tuos tiarà,
Insigni, violaceà tiarà,
Ceu fecit Sophie, Themis negemus
Facturam? dubitemus hanc daturam
Capillis etiam tuis tiaram,
Insignem magis, & *rubram* tiaram?
Si quisquam dubitarit, aut negarit,
Hunc sanæ dubitabo mentis esse,
Imò; bile tumens amariorè
Hunc sanæ negitabo mentis esse.

*Theod. Sitzman
Thuringus. P. C.*

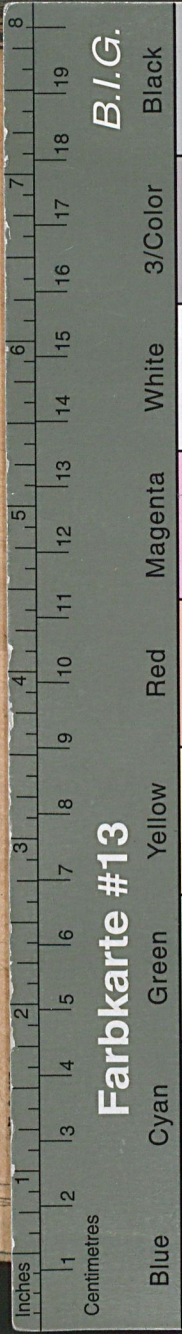
F I N I S,

X2617642

1017

B.I.G.

Farbkarte #13

1603. 3/4

GIUM
MENTIS
 te; & de
SSORIO
 & Canonico jure,
 tarum.
URIA:
 am,
 OPT. MAX. 150
 PICE,
 NSIS Academia, JURIS-
 RUM Ordine
NENTE,
 q. Amplis. Viro
PINGITZERO
 illimo, & Dicafterii DD. SAX.
 atus ibid. A DSESSORE
 o studiose colendo,
SIDE,
 Æ INVTROq. JVRE
 egvendi Licentia,
 oponit adferendam
RENNEMANUS
 XOBRUNSVIGIUS
 risonfultorum:
 ora VI. matutina:
 Æ SAL. CID ID CHH.
 i Pophori Lippoldi.

4

10